

SEANCES DU MARDI 22 DECEMBRE 1992
VERGADERINGEN VAN DINSDAG 22 DECEMBER 1992ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERING

MATIN

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 877.

CONCLUSIONS DU SOMMET EUROPEEN D'EDIMBOURG
(Discussion):

Orateurs: M. Dehaene, Premier ministre, MM. De Croo, de Donnée, Van Wambeke, Péciaux, Stroobant, Jonckheer, Mme Maes, M. Ulburghs, Mme Cahay-André, M. Verreycken, p. 877.

INTERPELLATIONS (Discussion):

Interpellation de Mme Mayence-Goossens au Premier ministre sur « l'attitude du Gouvernement belge face aux atrocités perpétrées récemment en Bosnie ».

Interpellation de M. Péciaux au Premier ministre sur « les actes de violence dans les camps de l'ex-Yougoslavie ».

Interpellation de M. Benker au Premier ministre sur « l'aide aux victimes des viols systématiques en ex-Yougoslavie ».

Orateurs: Mme Mayence-Goossens, MM. Péciaux, Benker, Buelens, H. Van Rompaey, Ulburghs, M. Dehaene, Premier ministre, p. 893.

Ann. parl. Sénat de Belgique - Session ordinaire 1992-1993
Parlem. Hand. Belgische Senaat - Gewone zitting 1992-1993

OCHTEND

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 877.

CONCLUSIES VAN DE EUROPESE TOP VAN EDINBURGH
(Bespreking):

Spreekers: de heer Dehaene, Eerste minister, de heren De Croo, de Donnée, Van Wambeke, Péciaux, Stroobant, Jonckheer, mevrouw Maes, de heer Ulburghs, mevrouw Cahay-André, de heer Verreycken, blz. 877.

INTERPELLATIES (Bespreking):

Interpellatie van mevrouw Mayence-Goossens tot de Eerste minister over « de houding van de Belgische Regering ten aanzien van recente gruweldaden in Bosnië ».

Interpellatie van de heer Péciaux tot de Eerste minister over « de gewelddaden in de kampen van het voormalige Joegoslavië ».

Interpellatie van de heer Benker tot de Eerste minister over « de steun aan de slachtoffers van de systematische verkrachtingen in het voormalige Joegoslavië ».

Spreekers: mevrouw Mayence-Goossens, de heren Péciaux, Benker, Buelens, H. Van Rompaey, Ulburghs, de heer Dehaene, Eerste minister, blz. 893.

12 feuilles/vellen

116

APRES-MIDI

SOMMAIRE:

CONGE:

Page 899.

COMMUNICATIONS:

Page 899.

1. Cour d'arbitrage.
2. Dépenses en marge du budget.

QUESTIONS ORALES:

Question orale de Mme Maes au ministre de l'Intérieur et de la Fonction publique sur « le passage en fraude d'êtres humains provenant du Burkina Faso ».

Orateurs : Mme Maes, M. Tobbacq, ministre de l'Intérieur et de la Fonction publique, p. 899.

Question orale de M. Maertens au Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur « la situation politique tendue en Roumanie ».

Orateurs : M. M. Maertens, M. Tobbacq, ministre de l'Intérieur et de la Fonction publique, p. 900.

Question orale de M. Lallemand au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Affaires économiques sur « l'application de la nouvelle législation relative aux conclusions additionnelles ».

Orateurs : M. Lallemand, M. Wathelot, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Affaires économiques, p. 901.

Question orale de M. Taminiaux au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Affaires économiques sur « le montant des jetons de présence des juges et conseillers sociaux ».

Orateurs : M. Taminiaux, M. Wathelot, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Affaires économiques, p. 902.

Question orale de M. De Croo au Vice-Premier ministre et ministre des Communications et des Entreprises publiques sur « l'écoute de conversations téléphoniques ».

Orateurs : M. De Croo, M. Coëme, Vice-Premier ministre et ministre des Communications et des Entreprises publiques, p. 902.

Question orale de M. Van Walleghem au Premier ministre sur « une récente décision de la Commission nationale permanente du Pacte culturel ».

Orateurs : M. Van Walleghem, M. Bourgeois, ministre des Petites et Moyenne Entreprises et de l'Agriculture, p. 903.

Question orale de M. Vacs au ministre de l'Intégration sociale, de la Santé publique et de l'Environnement sur « l'avenir de l'Institut d'hygiène et d'épidémiologie (IHE) ».

Orateurs : M. Vacs, Mme Onkelinx, ministre de l'Intégration sociale, de la Santé publique et de l'Environnement, p. 904.

NAMIDDAG

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 899.

MEDEDELINGEN:

Bladzijde 899.

1. Arbitragehof.
2. Uitgaven buiten de begroting.

MONDELINGE VRAGEN:

Mondelinge vraag van mevrouw Maes aan de minister van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken over « de mensensmokkel vanuit Burkina Faso ».

Sprekers : mevrouw Maes, de heer Tobbacq, minister van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken, blz. 899.

Mondelinge vraag van de heer M. Maertens aan de Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over « de gespannen politieke situatie in Roemenië ».

Sprekers : de heer M. Maertens, de heer Tobbacq, minister van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken, blz. 900.

Mondelinge vraag van de heer Lallemand aan de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Economische Zaken over « de toepassing van de nieuwe wetgeving op de aanvullende conclusies ».

Sprekers : de heer Lallemand, de heer Wathelot, Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Economische Zaken, blz. 901.

Mondelinge vraag van de heer Taminiaux aan de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Economische Zaken over « het bedrag van het presentiegeld van de rechters en raadsheeren in sociale zaken ».

Sprekers : de heer Taminiaux, de heer Wathelot, Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Economische Zaken, blz. 902.

Mondelinge vraag van de heer De Croo aan de Vice-Eerste minister en minister van Verkeerswezen en Overheidsbedrijven over « het af luisteren van telefoongesprekken ».

Sprekers : de heer De Croo, de heer Coëme, Vice-Eerste minister en minister van Verkeerswezen en Overheidsbedrijven, blz. 902.

Mondelinge vraag van de heer Van Walleghem aan de Eerste minister over « een recente beslissing van de Vaste Nationale Cultuurpactcommissie ».

Sprekers : de heer Van Walleghem, de heer Bourgeois, minister van de Kleine en Middelgrote Ondernemingen en Landbouw, blz. 903.

Mondelinge vraag van de heer Vacs aan de minister van Maatschappelijke Integratie, Volksgezondheid en Leefmilieu over « de toekomst van het Instituut voor hygiëne en epidemiologie (IHE) ».

Sprekers : de heer Vacs, mevrouw Onkelinx, minister van Maatschappelijke Integratie, Volksgezondheid en Leefmilieu, blz. 904.

Question orale de M. Anthuenis au ministre des Affaires sociales et au ministre de l'Emploi et du Travail sur «l'emploi impropre du statut social de travailleur indépendant».

Orateurs: M. Anthuenis, M. Moureaux, ministre des Affaires sociales, p. 909.

Question orale de M. Suykerbuyk au ministre des Petites et Moyennes Entreprises et de l'Agriculture sur «les agents en douane indépendants».

Orateurs: M. Suykerbuyk, M. Bourgeois, ministre des Petites et Moyennes Entreprises et de l'Agriculture, p. 909.

ORDRE DES TRAVAUX:

Orateurs: M. le Président, MM. Suykerbuyk, De Croo, p. 905.

PROJETS DE LOI (Discussion):

Projet de loi modifiant le Code de la taxe sur la valeur ajoutée et le Code des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe.

Discussion générale. — *Orateurs:* MM. Weyts, rapporteur, Vancrombruggen, Garcia, Verreycken, Hatry, M. Maystadt, ministre des Finances, p. 905 et p. 910.

Discussion et vote des articles, p. 915.

Projet de loi ajustant le budget général des Dépenses de l'année budgétaire 1991 — section 18 — Finances.

Discussion et vote des articles, p. 959.

INTERPELLATIONS (Discussion):

Interpellation de Mme Maes au ministre des Finances sur «la politique belge en matière de prêts d'Etat à Etat et le manque de cohérence de la politique à l'égard du tiers monde».

Orateurs: Mme Maes, M. Hatry, M. Maystadt, ministre des Finances, p. 960.

Interpellation de M. Valkeniers au ministre des Affaires sociales sur «les échelles de traitements des psychologues occupés dans les hôpitaux».

Orateurs: M. Valkeniers, M. Moureaux, ministre des Affaires sociales, p. 964.

INTERPELLATIONS (Demandes):

Page 965.

M. Hatry au ministre des Finances sur «les effets destructeurs sur la vente des voitures d'occasion, tant par les particuliers que par le commerce automobile, suite à l'adoption, par le Gouvernement, d'une politique discriminatoire au détriment de la Belgique lors de la fixation du régime fiscal qui entrera en vigueur le 1er janvier 1993».

M. Hatry au Premier ministre et au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Affaires économiques sur «l'organisation du droit de suite en Belgique».

M. Steenbergen au ministre des Petites et Moyennes Entreprises et de l'Agriculture sur «l'avenir de la culture maraîchère belge».

M. Vanlerberghe au ministre des Petites et Moyennes Entreprises et de l'Agriculture sur «l'avenir de l'industrie belge de la viande».

Mondelinge vraag van de heer Anthuenis aan de minister van Sociale Zaken en aan de minister van Tewerkstelling en Arbeid over «het oneigenlijk gebruik van het sociaal statuut voor zelfstandigen».

Sprekers: de heer Anthuenis, de heer Mourcaux, minister van Sociale Zaken, blz. 909.

Mondelinge vraag van de heer Suykerbuyk aan de minister van de Kleine en Middelgrote Ondernemingen en Landbouw over «de zelfstandige douaneagenten».

Sprekers: de heer Suykerbuyk, de heer Bourgeois, minister van de Kleine en Middelgrote Ondernemingen en Landbouw, blz. 909.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN:

Sprekers: de Voorzitter, de heren Suykerbuyk, De Croo, blz. 905.

ONTWERPEN VAN WET (Beraadslaging):

Ontwerp van wet tot wijziging van het Wetboek van de belasting over de toegevoegde waarde en het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers:* de heren Weyts, rapporteur, Vancrombruggen, Garcia, Verreycken, Hatry, de heer Maystadt, minister van Financiën, blz. 905 en blz. 910.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 915.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de Algemene Uitgavenbegroting van het begrotingsjaar 1991 — sectie 18 — Financiën.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 959.

INTERPELLATIES (Bespreking):

Interpellatie van mevrouw Maes tot de minister van Financiën over «het Belgisch beleid inzake leningen van Staat tot Staat en het gebrek aan samenhang in het beleid ten aanzien van de derde wereld».

Sprekers: mevrouw Maes, de heer Hatry, de heer Maystadt, minister van Financiën, blz. 960.

Interpellatie van de heer Valkeniers tot de minister van Sociale Zaken over «de weddeschalen van de psychologen, werkzaam in de ziekenhuizen».

Sprekers: de heer Valkeniers, de heer Moureaux, minister van Sociale Zaken, blz. 964.

INTERPELLATIES (Verzoeken):

Bladzijde 965.

De heer Hatry tot de minister van Financiën over «de catastrofale gevolgen voor de wederverkoop van tweedehands-wagens zowel door particulieren als door de autohandel, van het feit dat de Regering, bij het vaststellen van de belastingregeling die in werking treedt op 1 januari 1993, een discriminerende beleidskeuze ten nadele van België heeft gemaakt».

De heer Hatry tot de Eerste minister en tot de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Economische Zaken over «de regeling van het volgrecht in België».

De heer Steenbergen tot de minister van de Kleine en Middelgrote Ondernemingen en Landbouw over «de toekomst van de Belgische groententeelt».

De heer Vanlerberghe tot de minister van de Kleine en Middelgrote Ondernemingen en Landbouw over «de toekomst van de Belgische vleeshouderij».

N. 31

SEANCE DU MATIN — OCHTENDVERGADERING

PRESIDENCE DE M. SEEUWS, VICE-PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER SEEUWS, ONDERVOORZITTER

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 10 h 10 m.
De vergadering wordt geopend om 10 h 10 m.

CONGES — VERLOF

MM. Swaelen, pour deuil familial, et Lahaye, malade, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Swaelen, wegens familierouw, en Lahaye, ziek.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving aangenomen.

DEBAT OVER DE CONCLUSIES VAN DE EUROPESE TOP VAN EDINBURGH

DEBAT SUR LES CONCLUSIONS DU SOMMET EUROPEEN D'EDIMBOURG

De Voorzitter. — Dames en heren, aan de orde is het debat over de conclusies van de Europese top in Edinburgh.

Mesdames, messieurs, l'ordre du jour appelle la discussion sur les conclusions du sommet européen d'Edimbourg.

Het woord is aan de Eerste minister.

De heer Dehaene, Eerste minister. — Mijnheer de Voorzitter, ik verheug mij erover dat er in de Senaat een debat plaatsgrijpt over de conclusies van de top in Edinburgh. Het is een goede werkverdeling om voorafgaand in de Kamer van volksvertegenwoordigers een discussie te houden gevolgd door een stemming over een resolutie die de houding voor de top bevestigt, om daarna in de Senaat over te gaan tot een evaluatie van de resultaten van de top.

Tout le monde était conscient de l'importance que revêtait le sommet d'Edimbourg.

Après le sommet de Maastricht, qui eut lieu fin 1991, l'année 1992 semblait se présenter sous les meilleurs auspices. Malheureusement, il n'en fut pas ainsi et la construction européenne a connu de nombreuses péripéties.

Dois-je vous rappeler les difficultés qui ont entouré la ratification du Traité de Maastricht et notamment le « non » danois, le débat français qui s'est heureusement terminé par un « oui », les problèmes posés en Grande-Bretagne, l'effervescence qui a régné sur les marchés monétaires et qui a secoué le système monétaire européen, les discussions relatives au plan Delors, etc. ?

Les difficultés et les embûches qui se sont multipliées tout au long de l'année ont favorisé l'apparition d'un certain europessimisme, les risques de voir s'enliser la construction européenne étant réels.

De perspectieven voor de top waren nochtans niet hoopgevend. Europa kampt met een economische recessie, waarvoor de top een passend antwoord moest vinden. Vóór de top heb ik in de Kamer gezegd dat de uitdaging van Edinburgh erin bestond een antwoord te vinden voor drie problemen, namelijk de Deense problematiek, de financiering — vertaald in het pakket-Delors II — en de onderhandelingen met derde landen.

Ik meen vandaag dat bij het uitbrengen van dit verslag over de top te kunnen zeggen, misschien tegen de verwachtingen in en wellicht juist omdat die verwachtingen zo laag waren, dat de top een succes is geworden, meer bepaald voor de aspecten die ik zoëven vermeldde.

Van bij het begin van de bijeenkomst heb ik kunnen vaststellen dat de twaalf staatshoofden en regeringsleiders naar Edinburgh waren gekomen met de vaste wil om kost wat kost een oplossing te vinden. Zij waren bereid om toegevingen te doen en compromissen te sluiten om de zaak te deblokken. Ze waren er zich ook van bewust dat als ze dat niet deden, dit onoverzienbare gevolgen zou hebben voor de Europese eenmaking. De vaste wil van de twaalf regeringsleiders en staatshoofden om een oplossing te vinden heeft dus gemaakt dat we er uiteindelijk uit zijn geraakt.

Je me contenterai de vous donner un bref aperçu des décisions prises lors du sommet d'Edimbourg, tout en soulignant leurs aspects politiques, car je présume, chers collègues, que vous avez tous reçu le rapport établi en la matière.

Nous avons tout d'abord trouvé une solution au problème danois. En effet, de l'avis même du Premier ministre danois, il devrait être possible d'organiser un second référendum dans son pays, et ce à la fin du mois d'avril ou au début du mois de mai, selon les perspectives ouvertes par le sommet d'Edimbourg. De plus, toujours selon mon collègue danois, nous pouvons enfin espérer que ce référendum aboutisse à une réponse positive.

Nochtans wijzigt de oplossing die uit de bus is gekomen — en onze Deense collega's hebben dat beaamd — in niets het Verdrag van Maastricht. In de beslissing betreffende Denemarken werden een aantal zaken bevestigd die ook al in het Verdrag van Maastricht stonden. Zo hebben we duidelijk gesteld dat het Verdrag van Maastricht in niets het Deense burgerschap wijzigt. Dit is hoofdzakelijk een psychologische kwestie, want voor vele aangelegenheden gaat het interne Deense recht verder dan het Verdrag van Maastricht. Zo kan bijvoorbeeld elk van u, indien hij zich in Kopenhagen vestigt, na een paar maanden kandidaat zijn voor de gemeenteraadsverkiezingen en er zelfs burgemeester worden. Daar zit dus toekomst in.

De heer De Croo. — Wij kunnen misschien enkele leden van de Senaat daar naartoe sturen.

De heer Dehaene, Eerste minister. — Is dit een kandidatuurstelling, mijnheer De Croo?

Het Verdrag van Maastricht gaf aan Denemarken de toelating niet aan de derde fase van de monetaire unie deel te nemen. In Edinburgh hebben zij in feite nu reeds hun keuze meegedeeld. De beslissing van Edinburgh bevestigt ook de bepalingen van het Verdrag van Maastricht inzake Justitie en Binnenlandse Zaken, die ingevolge dat verdrag door een eenparige beslissing van alle lidstaten van een intergouvernementele in een communautaire materie kunnen overgaan.

Enigszins paradoxaal werd ook gesteld dat er voor Denemarken geen verplichting geldt om als volwaardig lid tot de Westeuropese Unie toe te treden. Het paradoxale hiervan is dat deze verklaring wordt afgelegd op een moment dat Denemarken niet alleen lid is van de NATO, maar daarenboven pas als waarnemend lid van de Westeuropese Unie werd aanvaard.

Psychologisch is wellicht ook zeer belangrijk dat tijdens de top van Edinburgh en in de loop van de discussie over de Deense tekst, de tien lidstaten die het Maastrichtverdrag reeds hebben geratificeerd zeer duidelijk de wens en de hoop formuleerden dat het Verdrag van Maastricht en de daarin overeengekomen Europese Unie met twaalf lidstaten wordt gerealiseerd. Ten opzichte van de twee lidstaten die het verdrag nog niet hebben geratificeerd, werd evenwel de duidelijke politieke wil gedemonstreerd om, ondanks de juridische problemen, niet te blijven wachten en desnoods met tien of elf door te zetten.

Ook hierbij is het eigenaardig dat mijn Deense collega helemaal niet ontevreden was met deze verklaring. Hij stelde dat hij de inhoud daarvan bij het nieuwe referendum aan het Deense volk bekend zou maken. Bij het eerste referendum had hij het Deense volk immers niet kunnen overtuigen dat er geen ruimte was om opnieuw over het Verdrag van Maastricht te onderhandelen. Een aantal neenstemmers bleven dus in de overtuiging dat die ruimte er wel was. Bij zijn terugkeer in Denemarken zou hij nu duidelijk kunnen stellen dat hij geen wijzigingen maar enkel verduidelijkingen van het verdrag had bekomen en dat een tweede «neen» zou meebrengen dat Denemarken zich uit de Europese Unie zou moeten terugtrekken. Ik hoop dus dat de Deense regering en het Deense Parlement hun volk vóór het tweede referendum zullen kunnen overtuigen van het belang dat hun land heeft bij de deelname aan de Europese Unie, die in het Verdrag van Maastricht werd overeengekomen.

Een tweede belangrijk element was het pakket-Delors inzake de financiering van de Gemeenschappen. Dit staat rechtstreeks, maar niet uitsluitend, in verband met het Verdrag van Maastricht. Het rechtstreeks verband is dat ook de financiering van het Cohesiefonds voor de zogenaamde Cohesielanden in het pakket-Delors moest worden opgenomen.

Indirectement, il s'agissait aussi du financement de la Communauté non plus pour les cinq ans mais, comme il résulte de l'actuelle décision, pour les sept années à venir. Il s'imposait de libérer les moyens pour les actions structurelles, dont le Fonds de cohésion, pour le financement de la politique agricole, et de veiller à ce que la Communauté ne se limite pas à ce financement mais dégage aussi les moyens nécessaires à son propre fonctionnement, au développement de sa politique de marché interne — je pense entre autres aux impulsions qu'elle peut donner en matière de politique de recherche — et qui lui permettent d'opérer de façon efficace par rapport aux pays hors Communauté — je pense plus particulièrement à la politique que nous essayons de mener à l'égard des pays de l'Europe de l'Est.

Dans une volonté commune de recherche, on a pu trouver des solutions au paquet Delors II — et ce beaucoup plus rapidement que cela n'avait été le cas pour le paquet Delors I — de même qu'un équilibre entre la nécessité d'un financement suffisant pour la Communauté et le souci de ne pas trop alourdir les budgets nationaux par rapport aux exigences de convergence de l'union monétaire.

Par ailleurs, l'on a pu concrétiser l'exigence de solidarité incluse dans le processus de Maastricht, les pays de la cohésion — notamment l'Espagne — ayant souscrit à l'ensemble des résultats des accords d'Edimbourg.

Belangrijk voor ons is dat de financiering van het pakket-Delors perfect compatibel is met het convergentieplan voor einde 1996. Wij hadden rekening gehouden met een stilstand tijdens de eerste twee jaren, wat is gebeurd, en met een oorspronkelijk hogere groei, zoals door de heer Delors vooropgesteld, voor de jaren 1995 en 1996.

Ook werd afgesproken dat, hoewel het Verdrag van Maastricht nog niet door alle landen is goedgekeurd, aan het Cohesiefonds reeds in 1993 toepassing zal worden gegeven. In Lissabon werd vooropgesteld dat de uitbreidingsonderhandelingen konden starten vanaf 1 januari 1993, op voorwaarde evenwel dat er een akkoord was over de financiering en dat het Verdrag van Maastricht door alle lidstaten zou zijn geratificeerd.

In tegenstelling hiermee hebben wij groen licht gegeven aan de uitbreidingsonderhandelingen met drie Scandinavische landen en met Oostenrijk, hoewel het Verdrag van Maastricht nog niet door alle landen is geratificeerd. Wij hebben deze beslissing genomen omdat het dossier van deze landen klaar was, maar vooral omdat tijdens de discussie is gebleken dat dit de ratificatieprocedure zou kunnen bespoedigen, meer bepaald in Denemarken, maar ook in Groot-Brittannië.

Wij waren van oordeel dat het starten van de toetredingsonderhandelingen met de drie Scandinavische landen een psychologische druk zou zijn op Denemarken om te ratificeren. Hierbij is duidelijk bepaald dat de toetredingsonderhandelingen gebeuren in het licht van een volledige *acquis communautaire* en in het licht van het Verdrag van Maastricht zonder mogelijkheid tot uitzondering. De situatie van de lidstaten die in Maastricht mee hebben onderhandeld over het Verdrag van Maastricht is verschillend van die van de landen die hun kandidatuur tot toetreding hebben gesteld. Deze laatste werd duidelijk gemaakt dat zij welkom zijn, maar dat zij bereid moeten zijn tot de Gemeenschap toe te treden.

Ik herhaal, de onderhandelingen gebeuren in het licht van een *acquis communautaire* en het Verdrag van Maastricht. Zij kunnen onmiddellijk starten en de besprekingen kunnen ten gronde worden gevoerd, maar zij kunnen slechts worden afgerond wanneer alle lidstaten zullen hebben geratificeerd. Indien niet alle lidstaten hierin slagen kunnen de onderhandelingen slechts worden afgerond wanneer de lidstaten die wel hebben geratificeerd een oplossing voor de verdere uitbouw van de Europese Unie hebben uitgewerkt.

In het kader van deze driehoeksonderhandeling zijn dan in Edinburgh ook twee teksten goedgekeurd over de subsidiariteit en de transparantie. Deze teksten waren hoofdzakelijk voorbereid door de ministers van Buitenlandse Zaken. Zij zijn belangrijk voor de wijze waarop het verdrag zal worden toegepast. Het is vooral van belang dat de subsidiariteit, een basisprincipe, werd opgeklaard en dat werd voorkomen wat sommigen op een zeker ogenblik nastreefden, namelijk dat de subsidiariteit het voorwerp zou uitmaken van een nieuwe bijkomende toetsingsprocedure bij de opmaak van directieven. De subsidiariteit maakt, zoals het hoort, integraal deel uit van de normale procedure. De goedgekeurde tekst beperkt zich derhalve tot het beklemtonen van de wijze waarop dit in de praktijk moet worden opgevat.

Un autre chapitre important du sommet d'Edimbourg concernait la situation économique en Europe ainsi que les moyens à mettre en œuvre pour y porter remède. En raison de l'importance que nous accordons à ces problèmes, nous avons invité les ministres des Finances à participer aux travaux et à soumettre des propositions en la matière au cours du sommet. Grâce aux travaux préparatoires fournis par ces ministres, nous avons pu prendre un certain nombre de décisions concrètes qui démontrent que l'Europe est consciente de la problématique économique devant laquelle elle se trouve et qu'elle a la volonté de dégager des solutions cohérentes et coordonnées, en dehors de l'esprit classique de concurrence entre pays qui, trop souvent, a caractérisé les politiques menées en temps de crise.

Het relancebeleid dat in Edinburgh werd goedgekeurd is geen tewerkstellingsplan in de eigenlijke betekenis van het woord. In het verleden werd door de politiek te veel de indruk gewekt dat sommige plannen duizenden arbeidsplaatsen zouden creëren. Deze aanpak overtrekt enerzijds de rol die de economische politiek speelt en creëert anderzijds verwachtingen die niet kunnen worden waargemaakt.

Het plan is daarom geconcentreerd op een versterking van de groeiperspectieven die de tewerkstelling moeten bevorderen op middellange termijn. Dit gebeurt door een versteviging van het convergentieproces, door een verdieping van de interne markt via de uitbouw van de Europese infrastructuur en door een betere versterking van de Europese competitiviteit, onder meer gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek.

Het overeengekomen relancepakket bevat derhalve vier belangrijke elementen.

Ten eerste, bevestiging van de convergentieprogramma's, met behoud van de huidige doelstellingen, die ook tot positieve interacties kunnen leiden tussen de lidstaten. De lidstaten worden verzocht om binnen de budgettaire marges de convergentieprogramma's maximaal aan te wenden voor investeringen.

Ten tweede, de intentie om de groeicomponenten van het pakket-Delors II maximaal te gebruiken, zowel in het kader van het Cohesiefonds dat zich richt op de minder welvarende landen als in het kader van de structuurfondsen en het beter gebruik van de middelen, toegespitst op onderzoek en ontwikkeling.

Ten derde, een akkoord tot oprichting van een Europees investeringsfonds. Het kapitaal van dit fonds zal 2 miljard ecu bedragen, te storten door de Gemeenschap, de Europese Investeringsbank en privé-banken. Het doel van dit fonds is waarborgen te verlenen aan kredieten voor de financiering van infrastructuurwerken tot 10 miljard ecu, waardoor in totaal projecten voor een bedrag van 20 miljard ecu kunnen worden gerealiseerd.

Ten vierde, snelle oprichting van een tijdelijk financieringsmechanisme van 5 miljard ecu in de Europese Investeringsbank, hetgeen de financiering van bijkomende infrastructuurwerken zal toelaten voor 7 à 10 miljard ecu.

Deze verschillende punten samen moeten investeringen en infrastructuurwerken mogelijk maken voor meer dan 30 miljard ecu.

De Europese aanpak is gebaseerd op een sterkere coördinatie van het economisch beleid in de verschillende lidstaten, met een bijkomende impuls van de Europese begroting. Deze impuls spitst zich toe op infrastructuurwerken, die de eenheidsmarkt een sterkere onderbouw moeten geven.

Enfin, le sommet d'Edimbourg a permis de débloquer deux dossiers relatifs aux institutions, et plus particulièrement au Parlement européen.

Nous nous sommes ralliés aux suggestions émises par le Parlement européen dans sa résolution à ce sujet et basées sur le rapport De Gucht sur le nombre de parlementaires. Vous savez que se posait notamment la question de la représentation de l'Allemagne. Depuis la réunification, dix-huit parlementaires supplémentaires assistent avec voix consultative aux travaux du Parlement. L'Allemagne demandait une régularisation de la situation lors des élections de 1994.

Le Parlement a élaboré une solution qui tient également compte des pays candidats à une entrée dans la Communauté européenne, ce qui permet de rencontrer d'ores et déjà des problèmes futurs.

En ce qui concerne la Belgique, le rapport De Gucht préconise de porter le nombre d'élus de 24 à 25. L'accord de la Saint-Michel prévoit que ce député supplémentaire sera un représentant de la Communauté germanophone.

In het verlengde hiervan hebben wij het probleem van de vestigingsplaatsen van de instellingen aangepakt. Wij hebben voor een definitieve oplossing gezorgd voor die instellingen die sinds verscheidene jaren een voorlopige vestigingsplaats hadden. Dit maakt het mogelijk in een volgende fase ook het probleem op te lossen van de vestiging van een aantal instellingen, zoals de bank, het leefmilieu-instituut en Europol, dat nu reeds verscheidene jaren is geblokkeerd.

De oplossing is tot stand gekomen tijdens onderhandelingen, vooral tussen de betrokken landen, vóór en tijdens de top. Op de eerste plaats werd naar een oplossing voor het kernprobleem gezocht, namelijk voor het feit dat het verdrag spreekt over «de zetel» van de instellingen die door de lidstaten in unanimité moet worden bepaald. Aangezien men over «de zetel» sprak, bestond de vrees dat met het vastleggen van de zetel van het Parle-

ment alle andere instellingen in dezelfde stad zouden worden geconcentreerd. Wij hebben in samenwerking met de juridische dienst van de Raad een oplossing uitgewerkt waarbij in toepassing van de desbetreffende artikelen van het verdrag de zetel wordt omschreven als een geheel van plaatsen. Dit gebeurde op een juridisch bindende manier en de overeenkomst werd nog in Edinburg door alle regeringen ondertekend.

Zodra deze juridische oplossing was gevonden, werden de zetels bepaald, uitgaande van de huidige feitelijke situatie, maar wel met een bonus voor België en Brussel. De dynamiek van de instellingen speelt duidelijk in ons voordeel. Op die manier hebben we juridisch bindend kunnen vastleggen dat Brussel de zetel is van de Commissie, van de Raad van ministers en van het Economisch en Sociaal Comité. Dat de dynamiek van de instellingen in ons voordeel speelt, blijkt uit het feit dat het Comité der Regio's, dat krachtens het Verdrag van Maastricht uit het Economisch en Sociaal Comité moet groeien, ook in Brussel zal worden gevestigd, gezien de gemeenschappelijke organisatiestructuur tussen beide instellingen.

De werkzaamheden van het Parlement die nu reeds in Brussel plaatshebben — vooral de commissies — blijven daar ook. Zoals nu worden de plenaire zittingen in een maandelijks sessie van één week gehouden in Straatsburg, maar de bijkomende plenaire zittingen, die hetzelfde niveau hebben als die van Straatsburg, zullen in Brussel plaatsvinden. Aangezien de bevoegdheden met het Verdrag van Maastricht zijn uitgebreid en in het verlengde ervan nog meer zullen groeien, ligt ook daar een dynamiek in het voordeel van Brussel.

We kunnen inderdaad verklaren dat met deze beslissing van Edinburg het politiek zwaartepunt van Europa zonder meer in Brussel komt te liggen. Op de Raad heb ik zeer duidelijk verklaard dat wij geen kandidaat zijn voor de vestiging van nog andere instellingen, te meer daar de «defensiepoet», namelijk de Westeuropese Unie, onlangs heeft beslist zich ook in Brussel te vestigen.

Wij zijn er dus in geslaagd een juridisch sluitende oplossing te vinden, wat ook de grote zorg van de vorige Regering was. Wij hebben deze oplossing ook op het juiste ogenblik gevonden. Tot nu toe speelde de tijd in het voordeel van Brussel en ik ben ervan overtuigd dat we op dat vlak op een keerpunt stonden.

Ik geef graag toe dat de oplossing goed is voor Brussel en voor ons land. Voor de werking van de instellingen als dusdanig, ware één vaste vestigingsplaats wellicht beter geweest, maar niemand, ook het Parlement niet, is er ooit in geslaagd te omschrijven waar.

Het bereikte compromis is meer dan honorabel. Het is voordelig voor de rol die Brussel en ons land in Europa willen vervullen.

Op de top van Edinburg werden door de ministers van Buitenlandse Zaken belangrijke standpunten ingenomen ten aanzien van Joegoslavië, het GOS en het Midden-Oosten. Bovendien werd de problematiek behandeld van de interne markt, van het vrij verkeer van personen, van justitie en binnenlandse zaken en van de migratie.

Tot daar een overzicht van hetgeen op de top van Edinburg werd besproken. Niettegenstaande de omstandigheden en het tijdstip waarop hij moest doorgaan, kan hij als een succes worden bestempeld. De uitbouw van de Europese Unie is een prioritaire doelstelling van ons land, over de partijgrenzen heen. Er kwam weer een toekomstperspectief voor de Europese Unie.

In elk geval zal 1993 een beslissend jaar zijn waarin ons land een belangrijke rol zal spelen. Ik hoop dat het Verdrag van Maastricht, na ratificatie door de twaalf landen, operationeel zal worden onder het voorzitterschap van België. Desnoods zal echter moeten worden gezocht naar een oplossing wanneer één van de twaalf landen het Verdrag van Maastricht niet kan goedkeuren. (Applaus.)

M. le Président. — Chers collègues, je demande aux orateurs inscrits dans cet important débat de bien vouloir se tenir, autant que possible, au temps de parole qui leur est attribué afin que la discussion se déroule sagement et que nous puissions la clôturer à une heure raisonnable avec la réponse du Premier ministre. Nous entendrons ensuite les interpellations qui lui sont adressées.

Dames en heren, bij de aanvang van dit belangrijk debat wil ik de sprekers vragen zich zoveel mogelijk aan de toegezegde spreektijd te houden zodat de bespreking soepel kan verlopen en het debat op een redelijk uur kan worden afgerond met het antwoord van de Eerste minister. Daarna kunnen de aangekondigde interpellaties worden ontwikkeld.

Het woord is aan de heer De Croo.

De heer De Croo. — Mijnheer de Voorzitter, bij de aanvang van mijn uiteenzetting wil ik eerst twee positieve punten aanhalen. Het is een goede zaak dat binnen de tien dagen na de top van Edinburgh een open bespreking wordt gewijd aan deze belangrijke beslissingen, in de Kamer zelfs via een resolutie.

Wanneer België vanaf de tweede helft van 1993 opnieuw de Europese Raad zal leiden, hoop ik dat de Regering in samenwerking met Kamer en Senaat een techniek zal ontwikkelen om de volksvertegenwoordiging er veel nauwer bij te betrekken via commissievergaderingen, openbare vergaderingen en resoluties. Dat is noodzakelijk omdat een groot gedeelte van wat de burgers interesseert en ook onze instellingen en ons beleid, meer en meer door het Europees gebeuren worden gedetermineerd.

Ik zal alle aspecten die de Premier heeft aangehaald vluchtig behandelen en daarna zal ik er enkele uitlichten. Ik zal ook vragen stellen die later in het debat kunnen worden beantwoord.

De top van Edinburgh verliep onder druk van de feiten en van de tijd niet in gemakkelijke omstandigheden. Denemarken werden een aantal concessies toegestaan die haaks staan op de resolutie van de Kamer van 10 december jongstleden, waarin Denemarken, eventueel ook Groot-Brittannië, werden gevisé: «... geen blijvende uitzonderingsclausules op het verdrag toe te staan voor één of meerdere landen om een Europa met meerdere snelheden te vermijden...» en «... aan te dringen op het respecteren van de overeengekomen ratificeringstermijn en in elk geval met de Europese Unie te starten met de staten die ze tijdig hebben aangevraagd.»

Dat is niet het geval met Denemarken. Men kan hierover lange technische discussies voeren, maar door het afwijzen van de monetaire unie, door het niet-aanvaarden van het Europees burgerschap en het niet-deelnemen aan het Europees veiligheidsbeleid voldoet Denemarken niet aan de voorwaarden van Maastricht. Opvallend is dat nogal bombastisch wordt gezegd dat andere landen, zoals Finland, Noorwegen, Zweden, Oostenrijk of zelfs Zwitserland, die zouden toetreden, het hele *acquis communautaire*, het Verdrag van Maastricht inclusief, moeten aanvaarden. Aan het systeem schort dus iets fundamenteels. Dit verontrust me met betrekking tot het mogelijke resultaat van een stemming in het Britse Parlement, te meer omdat aan de eis van onze Regering om alles te klaren voor 1993 niet werd voldaan.

Maken wij een Europa met niet twee maar wel drie snelheden? Ontstaat er een Europa van het cohesiefonds, een periferisch Europa van het type Denemarken, Groot-Brittannië en eventueel Ierland en een kern Europa met de vijf of zes landen die een versnelde integratie willen?

Een ander aspect dat mij intrigeert, is het subsidiariteitsbeginsel dat ik nog niet volkomen heb begrepen. Men zal een grote inspanning moeten doen om er uitleg over te geven, te meer omdat dit begrip in zekere mate gebonden is aan het regio-ontwikkelingsconcept in Europa. In het verslag van de top van Edinburgh staat hierover niet veel. Hoe zal dit concreet worden uitgevoerd?

Hoe zal het meespelen in de beslissingsvorming?

Ik bekken dat ik niet goed begrijp wat een Vlaamse of Waalse verankering van het bedrijfsleven betekenen in het licht van de Europese eenmaking.

Men heeft ook weinig aandacht geschonken aan het operationeel worden van de Europese Eenheidsakte op 1 januari aanstaande. Ik kan begrijpen dat België op dit punt geen voortrekkersrol heeft gespeeld. Op talrijke domeinen, bijvoorbeeld de telecommunicatie, zijn wij zelfs nalopers. En ik heb het dan nog niet over onze achterstand bij het uitvoeren van de milieurielichten.

Mijnheer de Eerste minister, u was zeer genuanceerd over de eventuele resultaten van wat ik een nieuwe *Tennessee Value Authority* noem, waarbij men na de Tweede Wereldoorlog privé-openbare middelen vrijmaakte om een relance van de economie tot stand te brengen. Nu gaat het om investeringen voor grensoverschrijdend vervoer, zoals de TGV en de binnenvaart. Ik hoop dat hiermee een aantal problemen kunnen worden verholpen en dat België hierin een kernrol zal kunnen spelen.

Bij het debat over het Verdrag van Maastricht was duidelijk dat Kamer en Senaat geen verruiming van Europa wensten voordat er een verdieping van de Gemeenschap was tot stand gebracht. Dit kwam ook tot uiting in het amendement van de heer Martens op de resolutie. Dit standpunt kwam in Edinburgh niet naar voren.

Ik maak mij zorgen over wat de burger gaat meemaken na 1 januari aanstaande. Jaren geleden werd, bijvoorbeeld, de hotel-fiche in Frankrijk afgeschaft, nu moet ze ingevolge het Verdrag van Schengen weer worden ingevoerd. Er moet zelfs een ombudsdienst worden opgericht om de klachten inzake het grensoverschrijdend personenverkeer te onderzoeken. Sinds 1986 wist men dat de controles aan de binnengrenzen zouden worden opgeheven. Toch vraagt men op de luchthaven van Zaventem nu nog een overgangperiode van twee jaar om de reglementeringen ter zake toe te passen.

Er is nog heel wat te doen om de burger bij Europa te betrekken. Het concept van de regio's moet verder worden uitgebouwd. Dit geldt ook voor het subsidiariteitsbeginsel. De 17 miljoen werklozen in Europa vragen zich af of de EG de crisis wel kan overwinnen. Ik heb vandaag niet voldoende kunnen spreken over de sociale vangnetten die nodig zijn, en evenmin over het migrantenprobleem.

Er zijn positieve zaken gebeurd op de top van Edinburgh. Sommige ervan kunnen op het krediet van de Regering worden geschreven. Het debat vandaag zal trouwens geen breuklijnen veroorzaken tussen de verschillende fracties in de Senaat. Het hoofddoel is Europa dichterbij de burger te brengen.

Onze conclusie is eenvoudig. Men kan geen sociaal paradijs bouwen op een economisch kerkhof, maar men kan evenmin een economisch paradijs bouwen op een sociaal kerkhof.

Wij zullen dan ook met veel aandacht luisteren naar de antwoorden. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. de Donnée.

M. de Donnée. — Monsieur le Président, bien qu'ayant permis de franchir un petit pas supplémentaire dans la voie de la construction européenne et de ne pas casser de mécanisme essentiel dans cette construction, le sommet d'Edimbourg n'a rien résolu. Aucun délai n'a été imposé à la Grande-Bretagne pour ratifier le traité et le Danemark a obtenu des concessions qui renforcent le spectre d'une Communauté à plusieurs vitesses. L'ombre d'un élargissement hâtif de la Communauté — sans réel approfondissement — continue à planer de plus en plus bas sur nos têtes... Les initiatives prises en matière de croissance risquent de se manifester trop tard pour éviter l'accentuation de la récession la plus grave que nous connaissons depuis la deuxième guerre mondiale.

Par ailleurs, aucune initiative concrète n'a été prise pour remédier à l'holocauste qui se déroule, sous nos yeux, en Bosnie. L'éclatement du parlement en trois lieux de travail a été consacré. Enfin, aucun délai n'a été fixé pour réaliser la libre circulation des personnes, attendue pour le 1er janvier 1993.

En ce qui concerne, tout d'abord, le Danemark, la situation est tout à fait surréaliste, monsieur le Premier ministre. En effet, on va permettre à ce pays de ratifier un traité dont il n'appliquera pas l'essentiel, puisqu'il a notifié qu'il ne voulait pas de monnaie unique et qu'il ne participerait pas à l'élaboration et à la mise en œuvre des décisions et des actions de l'Union européenne ayant des implications en matière de défense. Le Danemark refuse donc ce qui sont pourtant les éléments essentiels d'une union politique.

Vous avez néanmoins eu raison, monsieur le Premier ministre, d'accepter ce compromis. En effet, il fallait absolument ne donner aucun prétexte aux Anglais pour ne pas ratifier le traité. Autant l'Europe peut se passer du Danemark, autant elle ne peut se passer de l'Angleterre, notre « façade atlantique », contrepois capital

— pour les petits pays — à l'axe franco-allemand. Le maintien de la Grande-Bretagne dans la course vaut bien quelques sacrifices, quelques grand-messes...

Cela dit, les concessions faites au Danemark ne peuvent être que temporaires. En 1996, il faudra forcer ce pays à choisir entre une participation à une union politique complète et le départ vers un des cercles concentriques par rapport à l'Union européenne.

Le cas du Danemark ne peut pas non plus être un précédent pour ceux qui veulent faire changer la Communauté de direction et l'ensabler dans une zone de libre-échange. Je pense que vous en êtes également convaincu. Cela ne peut pas être davantage — vous l'avez rappelé — un précédent pour les candidats à l'adhésion, qui doivent accepter tout l'acquis, rien que l'acquis...

Enfin, je vous répète une fois encore que même si l'on peut imaginer une Europe constituée de cercles concentriques, une Union européenne ou une Communauté à géométrie variable est un concept détestable, à rejeter absolument.

En ce qui concerne l'élargissement, je crains qu'il n'ait lieu dans la précipitation, sans examen approfondi. Il conduira, dans ce cas, à la dilution de la Communauté européenne dans une zone de libre-échange, comme un sucre dans une tasse de thé... Nous devons donc être intransigeants — comme vous en avez pris ici l'engagement — et éviter toute concession aux candidats, qui doivent accepter tout l'acquis communautaire.

Le Conseil devra également pouvoir présenter au Parlement européen des mesures assurant un approfondissement de la Communauté, sans quoi vous risquez, monsieur le Premier ministre, de ne pas obtenir de ce Parlement l'avis conforme, essentiel en matière d'élargissement de la Communauté.

Une initiative s'imposait en matière de relance économique. Comme je l'ai dit, nous vivons actuellement la crise la plus grave depuis la deuxième guerre mondiale. L'accélération de la construction de projets d'infrastructure transeuropéens est sans doute une bonne idée. Le fait de l'avoir annoncée ne peut être que positif, d'un point de vue psychologique, sur le plan économique. Mais il y a gros à parier que le stade aigu de la crise sera passé lorsque ces infrastructures seront réalisées et qu'elles agiront donc de façon contra-cyclique. Finalement, nous sortirons de l'impasse — une fois de plus — grâce à la relance des Etats-Unis et, peut-être, grâce à une baisse du taux d'intérêt allemand qui est l'obstacle essentiel à la relance, ne nous en cachons pas.

J'espère également, monsieur le Premier ministre, que, dans un esprit de relance, vous renoncerez à votre politique détestable qui consiste — à l'encontre des recommandations du sommet d'Edimbourg — à pénaliser ceux qui veulent investir, notamment par le truchement des lois sociales et fiscales qui portent préjudice aux intérêts légitimes des entrepreneurs et des forces vives de notre pays.

Je voudrais intervenir brièvement sur la Yougoslavie et sur la Bosnie. En effet, Mme Mayence, MM. Pécriaux et Benker vous interpellent tout à l'heure à ce sujet.

Il me semble clair, aujourd'hui, qu'aucune volonté réelle de paix ne se manifeste et que les Serbes de Bosnie et les dirigeants de la Serbie sont coupables d'un véritable holocauste.

Monsieur le Premier ministre, comment faire accepter par l'opinion, d'une part, que nous envoyions des troupes en Somalie pour sauver des gens — qui certes le méritent — et, d'autre part, que nous assistions les bras ballants aux meurtres, aux viols, aux pillages et à des crimes contre l'humanité équivalents à ceux qui ont été commis par les nazis?

Il est grand temps qu'une intervention militaire européenne et américaine mette fin à l'existence des camps de prisonniers en Bosnie. Il ne me semble pas possible de mener une action militaire susceptible de mettre fin à ce conflit qui durera encore de nombreuses années, mais on pourrait au moins, comme on le fait en Somalie, porter secours aux détenus des camps qui sont massacrés et subissent tortures et viols en toute impunité.

J'en arrive au problème du marché unique. C'est une grosse déception, monsieur le Premier ministre, de constater que la libre circulation des personnes ne sera pas réalisée au 1er janvier 1993.

L'absence de libre circulation est le signe même, pour le citoyen de l'Europe, de l'existence de la « non-Europe ». Bien qu'il faille saluer la libération de la circulation des marchandises, des capitaux et des services au 1er janvier prochain, nous devons regretter de n'avoir pas pu rencontrer l'objectif de la libre circulation des personnes. A ce propos également, je regrette qu'un délai n'ait pas été fixé pour la réalisation de cette mesure qui sera le signe le plus tangible de la construction européenne aux yeux des citoyens de notre pays.

J'en arrive enfin à la fixation du siège des institutions.

Le fait d'avoir obtenu la fixation du siège du Conseil et de la Commission à Bruxelles est une bonne chose en soi et nous devons nous en réjouir. Par contre, la solution intervenue pour le Parlement européen est détestable. En effet, il s'agira toujours d'un Parlement « éclaté », donc moins fort face au Conseil et à la Commission, ce qui arrange sans doute certains ministres et certains commissaires! De plus, la gabegie financière se poursuivra.

Je ne suis pas aussi triomphaliste que vous en ce qui concerne l'intérêt que Bruxelles retirera de cette solution.

La fixation du siège à Strasbourg n'est pas une bonne chose, monsieur le Premier ministre. Personne, même pas vous, n'aurait pu obtenir le rapatriement des douze sessions plénières dans la conjoncture actuelle, j'en conviens. Mais je vous reproche d'avoir laissé fixer le siège du Parlement européen à Strasbourg.

En effet, « la bataille du siège », comme le titrait le journal *Le Monde* il y a quelques jours, n'est pas morte. Les parlementaires européens continueront à exiger un lieu de travail unique. Ils ont d'ailleurs déjà commencé en votant, lors de la session de la semaine dernière, une motion, acquise par 215 oui contre 129 non, en faveur du siège unique. Du fait que le siège du Parlement se trouve à Strasbourg, tous les efforts seront centrés sur un regroupement dans cette ville. N'oubliez pas qu'une majorité qualifiée de parlementaires européens est requise pour pouvoir organiser des sessions additionnelles en dehors de Strasbourg. Votre accord politique ne peut rien changer à ce fait. Les parlementaires allemands et français peuvent donc continuer à mettre des bâtons dans les roues en ce qui concerne l'organisation de sessions supplémentaires à Bruxelles.

De plus, certains parlementaires nationaux et européens français continueront le combat. Ainsi, M. Valéry Giscard d'Estaing vient de rappeler à Strasbourg que la modification du nombre de parlementaires européens est liée à la modification d'un article du traité, ce qui nécessite une ratification parlementaire. En conséquence, toujours selon M. Giscard d'Estaing, on peut très bien imaginer qu'un des parlements conditionne alors son vote à l'adoption d'un amendement au Traité de Rome concernant le siège définitif du Parlement européen. Aussi, monsieur le Premier ministre, ne soyez pas naïf, il faut vous attendre à de nouvelles batailles.

Lorsque l'hémicycle de 13 milliards — ce qui est une véritable honte pour le contribuable européen — sera construit à Strasbourg, les pressions vont devenir phénoménales. Mais à ce moment-là, monsieur le Premier ministre, vous n'aurez pas les nerfs solides plus qu'aujourd'hui pour résister aux ukases français, comme l'a fait Wilfried Martens pendant des années. Convenez que les Français tenaient les sièges en otage. Vous avez assumé une part de culpabilité dans cette affaire alors que nous n'y étions pour rien! Il fallait continuer à dire non aux Français. Vous étiez en quelque sorte engagé dans un jeu de *chicken*, monsieur le Premier ministre, ce jeu américain où des camions foncent les uns sur les autres, le conducteur aux nerfs les moins solides cédant à la dernière minute, devenant alors le *chicken* de l'affaire. Je crains, hélas, que vous n'ayez perdu à ce jeu-là et que vous n'ayez pas eu les nerfs assez solides face aux Français qui ne respectent que la force.

Je suis donc moins optimiste que vous, monsieur le Premier ministre. Tôt ou tard, je le répète, nous serons soumis à nouveau à d'énormes pressions de la part des Français et des Allemands ainsi

que des députés européens, en faveur d'un regroupement à Strasbourg. A ce moment-là, la boucle sera bouclée. Vous avez donc simplement consolidé le statu quo, pour un temps limité.

Je terminerai en vous posant deux questions, monsieur le Premier ministre. Premièrement, quelles sont les conséquences pour notre budget en 1993, mais aussi pour la période 1993-1997, de l'augmentation des plafonds des ressources propres pour la Communauté? Deuxièmement, où en est-on avec la transposition des directives? Le 18 décembre, nous étions les avant-derniers de la classe. Vous passez évidemment votre temps à vous occuper de la taxation des bouteilles en plastique, au détriment de l'essentiel, à savoir la transposition des directives européennes. C'est pourquoi, monsieur le Premier ministre, malgré tout votre talent, en matière européenne, je vous décerne la mention «peut mieux faire». (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van Wambeke.

De heer Van Wambeke. — Mijnheer de Voorzitter, het strekt de Senaat tot eer dat hij, op de eerste dag die daarvoor in aanmerking kwam, een debat over de Europese top van Edinburgh houdt. De CVP-fractie is vragende partij om, niet alleen na een Europese Raad, maar ook na de lente- en de herfstsitting van de NAVO-Raad, een verslag uit eerste hand te horen en van gedachten te kunnen wisselen met de Regering.

De tweejaarlijkse Europese topbijeenkomsten, zoals wij die sedert 1974 kennen, zijn nooit routine-bijeenkomsten van staats- en regeringsleiders geweest. Van de top van Edinburgh zal men dit trouwens allerminst kunnen zeggen, alleen al omdat hij onder een moeilijk gesternte plaatsvond en onder een voorzitterschap dat niet direct geruststelde. De Europese Gemeenschap trilde nog na van het «neen» bij het Deens referendum, van het nipte «ja» bij het Frans referendum en van de gewilde vertraging bij het ratificatieproces van het Verdrag van Maastricht in Groot-Brittannië zelf.

Er dreven echter nog andere onweerswolken boven het koninklijke Holyrood House in Schotland. Ik denk aan de weinig rooskleurige economische situatie in de EG, aan de vraag van commissievoorzitter Delors om meer budgettaire middelen, aan de dramatische gebeurtenissen in ex-Joegoslavië waar de EG maar niet kan bewijzen dat zij een gemeenschappelijk beleid voert, aan de evolutie binnen het GOS, aan de afwezige gezamenlijke aanpak van het migratieprobleem, enzovoort.

Dat er na twee dagen hard labour toch witte rook uit de kasteelschoorsteen is gekomen, was voor velen een verrassing, en zelfs een aangename. Een mislukking zou immers bijzonder catastrofaal zijn geweest. Dat het succes van de top gebouwd is op een reeks van compromissen, moeten wij er bij nemen: hoe groter het aantal rond de onderhandelingsstafel, hoe vaker de oplossing er verwaterd uitziet. Dat werd in Edinburgh ten volle aangetoond.

Een relatief gelukkig man was voorzitter Delors die wel niet alle gevraagde meer-ontvangsten heeft gekregen, maar zeker niet met lege handen naar Brussel is moeten terugkeren. Het budgettair akkoord was een aanvaardbaar compromis tussen de ambitieuze voorstellen van de Commissie, die eerst had voorgesteld de inkomsten via het bruto intern produkt van 1,2 pct. te verhogen tot 1,37 pct. over een periode van 5 jaar, nadien, onder druk van de lidstaten, dat percentage had verlaagd tot 1,29 pct. over een termijn van 7 jaar en finaal 1,27 pct. heeft bekomen tegen 1999, met dien verstande dat er een bevrozing van het huidige plafond zal zijn tot en met 1994.

Met dat compromis kan iedereen verder, hoewel wij ons geen begoochelingen moeten maken: voor ons land betekent dit een stijging van de huidige 105 miljard frank tot 134 miljard tegen prijzen van vandaag, maar deze onkostennota moet binnen ons bereik liggen. Bovendien wordt het convergentieplan er niet door aangetast.

De zogenaamde «arme landen» van de EG hebben ook geen reden tot klagen: vanaf januari 1993 treedt het Cohesiefonds in werking, zodat zij nu bijkomende middelen krijgen om hun achterstand in te halen. Men heeft dus niet gewacht op de inwerkingtreding van het Verdrag van Maastricht.

Het geluk straalde ook af van de Deense gezichten, omdat zij de gevraagde vrijstellingen hadden gekregen, maar of «wij» daarmee even gelukkig zijn, is een andere vraag.

In Edinburgh is er akte van genomen dat Denemarken niet deelneemt aan de eenheidsmunt, aan het gemeenschappelijk veiligheidsbeleid, aan de justitionele en politionele samenwerking, aan het Europees burgerschap. Met andere woorden, de Denen sluiten elke deelname aan een verdieping van de Europese Unie uit, maar stemmen er wel in toe dat de anderen hun gang gaan. Na de Britse niet-deelname aan het sociale gedeelte, waarover reeds in Maastricht werd beslist, staat men nu meer en meer voor de realiteit dat wij afstevenen op een Europa *à la carte*, op een Europa *à géométrie variable*, waar in de toekomst elke lidstaat zowat zijn eigen weg kan kiezen. Of zoals *The Financial Times* van 14 december een Duits waarnemer liet zeggen: «It's like Prince Charles and Diana; Denmark has chosen the path of separation but not divorce.»

De crisissfeer, ontstaan na het referendum in Denemarken, is misschien grotendeels opgelost, maar men kan moeilijk ontkennen dat de worm in de Europese vrucht zit en dat men ver verwijderd geraakt van wat Adenauer, Schuman of Monnet zich hadden voorgenoemd. Dit wordt nog aangedikt door de wetenschap dat het Brits parlement zich pas over Maastricht zal uitspreken na een nieuw referendum in Denemarken dat in april of mei zal worden gehouden en waarvan de uitslag verre van zeker is.

De kloof tussen beleidsmensen en publieke opinie is nooit zo duidelijk aan 't licht getreden als bij de referenda in Denemarken en in Frankrijk. Wat indien de Denen opnieuw «neen» zeggen? Dan hebben zij eigenlijk geen andere keuze dan hun uittreding te vragen. En wat indien daaropvolgend de Britten dat voorbeeld zouden volgen? Gaat men dan de integratie voortzetten zonder Denemarken en Groot-Brittannië? Geen enkel van de 10 overige lidstaten is bereid nieuwe onderhandelingen te beginnen.

Terloops wijs ik hier op de zeer positieve inbreng van Premier Dehaene tijdens de besprekingen en op zijn duidelijke stellingname dat de politieke wil bestaat om desnoods met tien of elf landen Maastricht uit te voeren, ook al moet daarvoor juridisch een ander verdrag worden gesloten.

Nauw aansluitend bij dit levensbelangrijk vraagstuk is de beslissing van de Europese Raad vanaf januari de toetredingsonderhandelingen met Oostenrijk, Zweden, Finland en kort daarop volgend ook met Noorwegen te beginnen, derhalve zonder het volledig ratificatieproces van Maastricht af te wachten. Dit is een nieuwe toegeving. Vroeger werd steeds geëist dat de ratificatie van het Verdrag van Maastricht de prealabele voorwaarde was om met de verruimingsgesprekken te starten.

Voor die geplande uitbreiding liggen twee redenen voor de hand: in tegenstelling tot de uitbreiding van de jaren 80 gaat het nu om «rijkere» landen die misschien wel een overgangperiode, maar zeker geen cohesiefonds nodig zullen hebben; verder gaat men ervan uit dat de drang van de andere Scandinavische landen om toe te treden de Denen tot nadenken zal stemmen. Wij zijn echter niet zo gerust in de uiteindelijke mening van de Scandinavische kiezers. De toetredingsonderhandelingen moeten immers worden gevoerd op basis van het Verdrag van Maastricht en kunnen pas worden afgerond na ratificatie ervan. Van eventuele vrijstellingen, zoals Denemarken nog heeft kunnen bedingen, kan er geen sprake meer zijn; dit betekent onder meer dat Oostenrijk, Zweden en Finland in principe afstand moeten doen van hun jarenlange neutraliteitspolitiek en moeten aansluiten bij een gemeenschappelijk defensiebeleid.

Hoe dan ook, met de beslissing van Edinburgh is bewezen dat de verbreding van de EG de voorrang krijgt op de verdieping of, om het met het *NRC-Handelsblad* te zeggen, dat «de kwantiteit belangrijker is gebleken dan de kwaliteit».

Wij kunnen zeker niet enthousiast zijn over wat bereikt werd inzake een economisch relancebeleid. De regeringsleiders in Edinburgh hebben geen of alleszins een onvoldoend antwoord gegeven over de wijze waarop zij het enorme werkloosheidsprobleem willen bekampen. Vandaag is de werkloosheid in de EG reeds opgelopen tot 10 pct. en de matige economische groei die voor 1993 is voorzien, zal die nog met 1 à 2 punt doen stijgen; ook voor de eerstvolgende jaren ziet het er eerder somber uit.

De top in Edinburgh was zich wel bewust van het probleem, doch reikte onvoldoende middelen aan. Een mirakeloplossing is weliswaar niet te verwachten omdat de economische groei te zwak is; deze zou minstens 3 pct. op jaarbasis moeten bedragen.

Met het nieuw op te richten Europees investeringsfonds dat met 10 miljard ecu zal worden gespijsd, zal de economische groei met maximum 1 pct. worden opgekrikt. Het zal onvoldoende zijn en men moet hopen dat de verantwoordelijken dringend naar meer effectieve maatregelen zullen zoeken om de ietwat verroeste economische machine opnieuw op volle toeren te laten draaien. Dat de misrekening van de Duitse regering ten opzichte van de vroegere DDR hier bijzonder duidelijk aan de oppervlakte is getreden, kan geen excuus zijn om alles nu over te laten aan onze oosterbuur.

Tenslotte nog een woord over de zetels in het Europees Parlement en over de zetelkwestie. Om de herenigde Duitsers voldoende te geven wordt het zetelaantal in Straatsburg bij de eerstvolgende verkiezingen in 1994 opgevoerd van 518 tot 567. Naast Duitsland, met 18 bijkomende zetels, doet vooral Nederland met 6 nieuwe mandaten een goede zaak. Ook onze vertegenwoordiging zal met 1 lid stijgen en dat deze 25e zetel naar de Duitstalige regio gaat, mag voor de CVP voor geen enkele betwisting vatbaar zijn. Dat is trouwens ook bepaald in het Sint-Michielsakkoord.

Wat de zetelkwestie betreft, is de CVP van oordeel dat een eerbare oplossing werd gevonden. Men kan begrip opbrengen voor het ongenoegen vanwege de Europarlementsleden dat zij niet werden geraadpleegd over deze voor hen zeker vitale aangelegenheid, maar het werd tijd dat een oplossing werd gevonden voor een sedert 1958 hangende kwestie. Met de zetel van de Commissie, de Raad, het Economisch en Sociaal Comité, het toekomstig Comité van de regio's en de «bijkomende» vergaderingen van het Europees Parlement mag Brussel niet ontevreden zijn. Het is voorwaar niet de meest praktische en zeker niet de goedkoopste uitweg, maar eindelijk wordt een strijdbijl begraven en dat zal uiteindelijk iedereen ten goede komen. Met Premier Dehaene moest men immers vaststellen dat de tijd niet langer in het voordeel van Brussel speelt.

De top van Edinburgh is geen mislukking geworden, in zoverre hij door enkele «wettelijke acrobatieën, zoals *The Financial Times* ze noemt, Denemarken een kans geeft om vooralsnog, zij het onder bedenkelijke voorwaarden, op de Europese boot te blijven. Of *we have solved the Rubik's cube that was laid before us*, zoals Premier Major nogal triomfantelijk beweerde, betwijfelen wij sterk, want net zoals zijn Deense collega Schlueter verklaarde hij dat er, zonder een ratificatie van Maastricht door de Twaalf, helemaal geen verdrag zou zijn. Wij vrezen voor de eenheidsmunt tegen 1999, voor een gemeenschappelijk defensiebeleid, voor de verbreding die, zonder de gewenste verdieping, wel eens op een verwatering zou kunnen uitlopen, kortom voor de toekomst van de Unie.

De EG staat aan de vooravond van het Deense voorzitterschap. Na de gebeurtenissen van de laatste maanden stemt zulks niet direct tot enthousiasme of grote verwachtingen. Ons land zou er wellicht goed aan doen zich voor te bereiden op het ergst zogen 1 juli 1993, datum waarop het zelf het voorzitterschap moet overnemen van de Denen. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Péciaux.

M. Péciaux. — Monsieur le Président, beaucoup avaient craint que le sommet d'Edimbourg soit un fiasco ou, à tout le moins, une réunion pour rien. Il n'en a heureusement rien été, car même si nous ne partageons pas entièrement l'enthousiasme de ceux qui parlent de «véritable percée», il nous semble incontestable qu'en trouvant des accords sur la ratification du Traité de Maastricht par le Danemark, sur les sièges des institutions européennes et sur l'accroissement du budget communautaire, le sommet d'Edimbourg a permis à la Communauté d'aller de l'avant, et c'est finalement ce qui est important.

Le Danemark tout d'abord: pour permettre au processus de ratification du Traité de Maastricht de se poursuivre plus ou moins dans les délais, il était urgent de trouver une formule qui

donnerait au Danemark la possibilité de rester dans la Communauté, tout en évitant le risque de voir ce pays bloquer ce même processus de ratification.

Ce n'était pas simple puisqu'un ultimatum clair, comportant, par exemple, une date butoir, aurait pu être considéré par la population danoise comme une forme de chantage et aurait probablement eu un effet contre-productif lors d'un nouveau référendum. Mais il fallait tout de même montrer aux Danois la détermination des dix, voire des onze autres pays de la Communauté à aller de l'avant, avec ou sans eux.

Le gouvernement danois proposera donc à ses citoyens une Europe à la carte, une participation à la monnaie européenne, même si le Danemark continue à participer au système monétaire européen, sans défense commune européenne, même si le Danemark est observateur de l'UEO, et avec une conception différente de la citoyenneté européenne.

Néanmoins, pour empêcher la contagion, les candidats adhérents devront, eux, s'engager à respecter strictement le Traité de Maastricht.

Accord aussi sur le financement de la Communauté européenne. On a pu éviter à Edimbourg l'écueil de la controverse budgétaire, principalement alimentée depuis 1989 par l'intransigeance britannique, puisque Londres a accepté de relever de 1,25 à 1,27 p.c. la part du produit intérieur brut communautaire. L'accord fixe le plafond annuel des ressources budgétaires de la CE entre 1993 et 1999 — agriculture, aides structurelles, politique extérieure, politique interne, administration, réserves — de 66 milliards d'écus à 84 milliards d'écus en 1999, soit 3 360 milliards de francs belges. On assiste également au doublement des fonds destinés au développement des quatre pays de la cohésion, ce qui satisfait relativement bien les Espagnols, principaux bénéficiaires de cette mesure...

En tant que Wallon, c'est peut-être ici qu'il convient de noter ma satisfaction de voir la province du Hainaut accéder à l'objectif numéro un des fonds structurels. Cela représente, soulignons-le, une enveloppe de plus ou moins 6 milliards de francs belges.

Pour en revenir à l'accord sur Delors II, je dirai que celui-ci est crucial, au moment où les perspectives économiques et sociales sont de plus en plus sombres pour l'ensemble de l'Europe. La tendance à l'accroissement du chômage nous préoccupe tout particulièrement: la Commission a annoncé que, selon les prévisions, les chômeurs vont passer en moyenne l'année prochaine de 9,6 à 11 p.c. de la population active dans la Communauté.

A titre d'illustration, les services de la Commission ont relevé qu'on avait annoncé la suppression de quelque 40 000 postes de travail dans la Communauté européenne pour la seule semaine du 16 au 22 novembre dernier. Les pays les plus touchés sont la Grande-Bretagne et l'Allemagne. La tendance est d'ailleurs générale pour ces deux pays. Les Britanniques sont en train de traverser la pire récession depuis la deuxième guerre mondiale, ce qui, n'en déplaise à nos collègues libéraux, donne une idée peu glorieuse du prétendu redressement opéré par le thatchérisme... Et c'est singulièrement grave dans un pays dont le gouvernement conservateur ne veut pas de la Charte sociale...

En Allemagne aussi le panorama est sombre... Le coût de la réunification est beaucoup plus élevé que prévu par certains... Dans les *Länder* de l'ancienne RDA, on maintiendrait seulement 35 p.c. du parc industriel qui existait en 1989 et rien n'indique, bien au contraire, que de nouvelles industries vont s'y installer. 40 p.c. de la population est effectivement sans emploi, si on additionne les personnes au chômage à celles en cycle de réorientation professionnelle. L'Etat fédéral injecte dans ces *Länder* de l'est 150 milliards de *deutsche marks* par an, alors que la conjoncture économique est défavorable. Tout cela au moment où le pays connaît une vague d'immigration sans précédent. Il y a annuellement 1 500 000 nouveaux immigrants qui proviennent principalement d'Europe centrale et orientale, soit 60 p.c. du total des immigrants de la Communauté européenne.

Aussi importantes que soient les ressources de l'Allemagne, les défis qui lui sont lancés deviennent tout doucement insurmontables. Et c'est inquiétant car l'histoire nous a appris que la stabilité politique de l'ensemble de l'Europe dépend beaucoup de la stabilité politique de l'Allemagne.

Nous sommes donc convaincus que la situation actuelle, avec la hausse du chômage et la baisse prévisible de l'activité économique dans toute la Communauté, commande impérativement une action immédiate, urgente, coordonnée et vigoureuse.

Dans une vision à long terme des problèmes, dans la perspective d'une solidarité effective, pour éviter qu'on s'oriente davantage vers une Europe duale — tant au niveau des Etats et des régions qu'à l'intérieur de ceux-ci, où la condition des plus défavorisés a malheureusement tendance à se dégrader — il est nécessaire de prendre rapidement des mesures pour contrer l'augmentation du chômage, reconstruire notre potentiel industriel, renforcer la stabilité monétaire, encourager formation, recherche et développement et, de ce fait, améliorer les perspectives d'une croissance et d'une prospérité future.

Dans cet esprit, le parti socialiste a souligné la nécessité d'une relance des investissements publics en Europe pour faire face à la montée du chômage. Tout en précisant que si les Etats membres doivent mettre en application les règles de l'Union économique et monétaire, cette relance ne peut provenir que des institutions de la Communauté. L'Europe a besoin d'une initiative réelle, qui dégage des crédits nouveaux, et rapide, qui puisse exercer des effets sans attendre une nouvelle révision du Traité de Rome.

Il va de soi que, pour les sénateurs socialistes, la dimension sociale est centrale dans la vision de l'Europe. Il faut stigmatiser à ce sujet l'attitude de la droite et singulièrement des conservateurs britanniques qui veulent priver les citoyens de la protection et des avantages, pourtant encore assez timides, du chapitre social du Traité sur l'Union européenne et, de ce fait, faire supporter les conséquences des difficultés économiques par les citoyens les plus vulnérables. Cette attitude est cynique et, pour nous, inacceptable!

Mais venons-en à présent à l'adhésion.

Lors du sommet européen de Lisbonne, il avait été convenu entre les gouvernements que les négociations sur l'élargissement ne s'ouvriraient pas avant la ratification complète du Traité de Maastricht et l'adoption d'un accord sur le paquet Delors II.

Cette optique semblait correspondre à la plus élémentaire logique puisque la meilleure manière que les choses se fassent est de les faire dans l'ordre. Il faut en effet veiller à ce qu'un élargissement trop rapide n'ait pas pour conséquence de dissoudre la Communauté plutôt que de la renforcer. L'élargissement de la Communauté doit donc aller de pair avec le renforcement de sa cohésion.

L'accord trouvé à Edimbourg prévoit que les négociations avec l'Autriche, la Suède et la Finlande commenceront au début de 1993, mais qu'elles ne pourront être conclues que lorsque le Traité sur l'Union européenne aura été ratifié par les Etats membres, les conditions d'admission étant fondées sur une acceptation de l'intégralité du traité.

Nous pouvons nous rallier à cette formule. Finalement, nous nous réjouissons même de cette décision car il nous paraît incontestable que dans pareilles conditions, les adhésions prochaines de l'Autriche, de la Suède et même de la Finlande constitueront un plus pour notre Communauté.

Ces pays sont des pays riches, dont l'apport financier donnera des moyens supplémentaires à la Communauté européenne.

Ces pays sont aussi des pays très progressistes au plan social, ce qui ne manquera pas de renforcer la dimension sociale de l'Europe.

Enfin, l'Autriche et surtout la Suède, fidèles en cela à la tradition établie par des personnalités de dimensions mondiales telles que Bruno Kreisky et Olaf Palme, sont à l'avant-garde sur le plan de la politique humanitaire, de l'environnement et de l'aide au tiers monde. Leur adhésion donnera certainement à la Communauté un accent supplémentaire de générosité et de dynamisme.

Enfin, même si la décision quant aux sièges des institutions communautaires maintient le caractère, avouons-le, un peu grotesque des déplacements à Strasbourg des parlementaires et des fonctionnaires européens, cette décision consacre Bruxelles en tant que véritable capitale de l'Europe et nous satisfait donc globalement.

Monsieur le Président, monsieur le Premier ministre, je terminerai en disant que je ne sais pas s'il faut attendre beaucoup de la présidence danoise qui débutera dans quelques jours — probablement pas — mais le groupe socialiste, en revanche, attend beaucoup de la présidence belge et entend le faire savoir au Gouvernement. Cette présidence belge du deuxième semestre de 1993 se situera à un moment particulièrement stratégique pour la construction européenne qui devrait voir la mise en œuvre du Traité de Maastricht. Nous insistons, à cet égard, pour que notre pays élabore un véritable plan de relance de la construction européenne devant également impliquer les pouvoirs régionaux.

L'Europe est en droit d'attendre beaucoup de cette présidence belge. Il faut dès à présent tout mettre en œuvre pour ne pas la décevoir. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Stroobant.

De heer Stroobant. — Mijnheer de Voorzitter, de top van Europese leiders te Edinburgh was niet alleen een ontmoeting waarop voor volgende zes maanden het Europese beleid na Maastricht zou worden vastgelegd in algemene principes en richtlijnen. Op deze top moesten een reeks essentiële problemen worden behandeld bovenop het normale beleid. Maar vooral moest de aandacht gaan naar het opvijzelen van de tanende Europese gedachte bij de man in de straat en naar het wegnemen van het groeiend wantrouwen bij de Europese burger die wordt getroffen door één of andere Europese maatregel via nationale beslissingen als sociale besparingsmaatregelen, afdankingen, herstructurering van ondernemingen.

Deze Europese top te Edinburgh behandelde een belangrijke reeks van problemen. In zekere mate kwam hij tegemoet aan de gestelde verwachtingen. Hij kan dan ook positief worden beoordeeld. Niettemin moeten er enkele niet onbelangrijke kritische bedenkingen worden geformuleerd vanwege een politieke formatie als de SP die bekommerd is om de democratische werking van de instellingen, de uitdieping van de Gemeenschap, de totstandkoming van een sociale reflex in het Gemeenschapsbeleid in al zijn onderdelen en om de toekenning van een vredesmissie aan Europa.

Concreet had de top te Edinburgh zeker volgende punten moeten behandelen.

Ten eerste, vanuit een sociale bekommernis nagaan of de eenheidsmarkt die op 1 januari 1993 realiteit wordt voldoende werd voorbereid met aanduiding van remedies op de zwakke punten.

Ten tweede, een antwoord geven op de kritiek die in de lidstaten werd geformuleerd ten overstaan van het Verdrag van Maastricht, met niet in het minst een reactie op het verzoek vanuit diverse hoeken om zo snel mogelijk de Intergouvernementele Conferentie op de politieke unie en de sociale unie te laten verderwerken.

Ten derde, het formuleren van concrete vertrouwenwekkende voorstellen ten einde de Europese burger en vooral de sociaal minder begunstigde opnieuw het geloof te geven in een Europa dat hem meer welvaart en welzijn zal meebrengen. Deze maatregelen moeten aantonen dat Europa er niet alleen is voor de grote transnationale bedrijven, maar ook, en misschien in de eerste plaats, voor de burgers, waarbij wat minder het accent ligt op een kapitalistische markteconomie en wat meer op de sociale economie.

Ten vierde, het grondig aanpakken van het democratisch deficit in al zijn facetten.

Op deze vier gebieden — en de lijst is onvolledig — schiet Edinburgh te kort. Wij betreuren dit, omdat het hier naar ons gevoelen om fundamentele problemen gaat die de verdere toekomst van Europa zullen bepalen. Deze conservatieve houding van de top vindt vooral haar oorsprong in het feit dat vooruitstrevend sociaal denken wordt onderdrukt door het alles dominerend economisch denken in termen van private markteconomie.

Met dit alles beweren wij niet dat er niet ernstig werd gewerkt te Edinburgh.

De heer De Croo. — Mijnheer Stroobant, het is toch evident dat wij in Europa niet in een zuivere markteconomie leven. Wanneer men de bedragen bekijkt van de openbare bestellingen, wanneer

men de normering ervan onderzoekt en wanneer men rekening houdt met de onderhandelingen op GATT-niveau, kan men toch niet spreken van een soort hard *couteau entre les dents* kapitalisme met een verweesd sociaal aspect.

De heer Stroobant. — Ik zou bijzonder gelukkig zijn indien ik met u kon instemmen. Het probleem is dat het op die manier zo hard en duidelijk in de door mij geformuleerde termen in het verdrag werd ingeschreven. Bovendien zou dit verdrag wel eens de Grondwet van Europa kunnen worden. Dat is dus een probleem dat mij verontrust.

Ik ben van oordeel dat er op de top ernstig werd gewerkt. Heel wat essentiële problemen werden behandeld en de algemene toon van het beleid van de komende maanden werd aangegeven. Ook daar knelt echter het schoentje, aangezien deze toon nog steeds dezelfde is als bij het tot stand komen van het Verdrag van Rome in 1957.

Ik zal nu commentaar geven op enkele concrete problemen die te Edinburgh werden behandeld. Ik begin met het debat dat in de nationale lidstaten over de ratificatie van het Verdrag van Maastricht werd gevoerd en de conclusies die men daaruit op de top had moeten trekken. Ik heb het hierbij niet over Denemarken of Groot-Brittannië, maar over de tien lidstaten die het verdrag hebben geratificeerd. In Edinburgh heeft men er zich toe beperkt te constateren dat tien lidstaten het verdrag hebben geratificeerd. Daarmee heb ik geen probleem, maar ik heb wel moeite met het feit dat dit wordt vastgesteld alsof de ratificatie in de nationale parlementen rimpelloos en zonder discussie is verlopen en er geen eisen werden gesteld voor de onmiddellijke toekomst.

De heer De Croo. — Er werden toch verscheidene, zeer genuanceerde moties goedgekeurd.

De heer Stroobant. — Inderdaad, maar ik ben van oordeel dat het Britse voorzitterschap ten minste een lijst had moeten aanleggen met de verschillende revendicaties. Ik denk hierbij aan de uitbreiding van de bevoegdheid van het Europees Parlement, aan de grotere rol voor de Comité's van de regio's, aan het betrekken van de nationale parlementen bij het leven van Europa en aan de eerbiediging van de kleinere naties.

Het subsidiariteitsbeginsel werd te Edinburgh met ernst en competentie behandeld. Men geeft er zich trouwens meer en meer rekenschap van dat het hier om één van de belangrijkste institutionele problemen gaat en niet om een louter theoretische discussie. Met het vinden van een evenwichtige relatie tussen lidstaten en communautaire organen zal Europa zijn en blijven of niet zijn en blijven.

De in Edinburgh bekomen oplossing is voor ons aanvaardbaar. Nochtans wens ik volgende bedenkingen te maken.

De uitwerking van een interinstitutioneel akkoord omtrent de toepassing van artikel 3B is noodzakelijk, maar het kan niet dat dit alleen op het Europese echelon tot stand komt zonder overleg met de nationale parlementen. Dit is wel het geval in de huidige tekst.

Het is bovendien bevreemdend te horen dat het subsidiariteitsbeginsel volkomen moet gelden voor het sociaal beleid, maar niet mag gelden bijvoorbeeld voor het concurrentiebeleid.

Het is ook niet wenselijk dat het Hof van justitie een toezichtsfunctie heeft inzake de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel. Dit zou wel kunnen met betrekking tot de toepassing van procedureregels. Dit kan echter niet wanneer het gaat om een inhoudelijke appreciatie die vaak met belangenconflicten te maken heeft.

Het is evenmin aangewezen dat alleen de Commissie een sleutelrol speelt in de vooropgestelde procedure. Hier moeten ook bijvoorbeeld het Comité van de regio's en de nationale parlementen een rol kunnen spelen.

De discussie over het economisch herstel en de werkloosheid is voor de SP van fundamenteel belang. Op dit vlak zijn de teksten te vaag en te algemeen.

Te veel wordt de redenering van het *laissez faire, laissez passer* gevolgd: druk de staatsuitgaven om de fiscale bedrijfslasten te verminderen, druk de lonen en eis meer flexibiliteit van de

werknemers, torn niet aan het concurrentievermogen, organiseer grote staatswerken voor zover de overheid financiële middelen heeft.

Dit procédé dat men ook in de jaren dertig heeft toegepast, zal het nu evenmin doen als toen. Wil men de gesel van de werkloosheid en van de sociale regressie wegwerken, dan zal er veel meer moeten gebeuren en wat anders dan dat. De Europese organen zullen de economische en sociale mutaties van het bedrijfsleven en van de bedrijven eerst grondig moeten bestuderen, ook in hun concrete inhoud. Deze mutaties moeten begeleid worden en beslissingen zullen niet uitsluitend mogen worden overgelaten aan de raden van bestuur van de ondernemingen, vaak buiten Europa gevestigd. Het sociaal beleid zal het resultaat moeten zijn van sociaal overleg.

Op de top had men dus kunnen spreken over een Europese Sociaal-Economische Raad, over Europese paritaire comité's, over een Europese Conferentie inzake tewerkstelling, over Europese ondernemingsraden en over de informatie van werknemers en overheid omtrent de economische en sociale situatie van de transnationale bedrijven. En waarom zouden er geen Europese afspraken worden gemaakt inzake het personeelsbeleid en het ontslagrecht?

En tenslotte stelt men terecht de vraag waarom de top, op een ogenblik van stijgende structurele werkloosheid, geen netwerk opzet van permanente sociale concertatie met de sociale partners en met de nationale lidstaten waarbij voortdurend zou kunnen worden gewerkt aan remediërvorstellingen tegen de werkloosheid. Het is ook spijtig dat de eis van arbeidsduurvermindering andermaal in de koelkast opgeborgen blijft.

De heer De Croo. — Mijnheer Stroobant, van al degenen die tot nu toe het woord hebben gevoerd, laat u zich het meest kritisch uit over de top van Edinburgh.

De heer Stroobant. — Mijnheer De Croo, ik ben begonnen met mij positief uit te laten en ik zal ook positief concluderen. (*Samenspraken.*)

De Voorzitter. — Mijnheer Stroobant, u hebt uw tijd overschreden. Mag ik u vragen te besluiten?

De heer Stroobant. — Mijnheer de Voorzitter, aangezien ik de mij toegemeten tijd heb overschreden, zal ik mij beperken tot de uitbreidingsonderhandelingen, de vestigingsplaatsen en mijn conclusie, die positief zal zijn.

De SP staat gunstig ten aanzien van het openen van gesprekken tot verruiming van de Gemeenschap, aangezien aan twee voorafgaande voorwaarden wordt voldaan, met name de goedkeuring van het financieringsplan Delors II en de ratificatie door reeds tien leden van het Verdrag van Maastricht. Het is bovendien wel zo dat de onderhandelingen tot verruiming worden gebaseerd op het Verdrag van Maastricht.

Niettemin blijft voorzichtigheid ter zake geboden. Met de toename van het aantal Staten verhoogt de mogelijkheid tot meningsverschillen wegens onder andere de toename van de cultuurgemeenschappen en de toename van het aantal onderscheiden sociaal-economische opvattingen.

De vraag dient trouwens te worden gesteld hoever men kan gaan in de constructie van een Europese federatie: met hoeveel Staten en met hoeveel burgers kan dat en welk niveau van diversiteit kan men aan?

Mijnheer de Voorzitter, nog wel even iets over de vestigingsplaatsen. Het akkoord tot stand gekomen, in verband met de vestigingsplaats van de Europese instellingen, maakt hopelijk een einde aan een lang en pijnlijk dispuut waarin nationale gevoeligheden vooraan stonden.

De voorgestelde oplossing is voor België aanvaardbaar. Brussel wordt hiermede bevestigd in zijn rol van hoofdstad van de Europese regering en ook het Europees Parlement blijft in zekere mate aanwezig. Ik begrijp de kritiek van de heer de Donnée.

Voortaan zullen de Brusselse en Vlaamse Executieven maatregelen kunnen nemen om onroerende speculatie tegen te gaan en Brussel leefbaar te maken voor de plaatselijke bevolking.

Mijnheer de Voorzitter, ik besluit. De top van Edinburgh kan in globo positief worden geëvalueerd. Zijn grote verdienste is wellicht dat hij het elan naar de uitbouw van de Europese constructie voortzet, wat nu echter wordt betwijfeld want na het Deense en het Franse referendum, na de stelling in het Brits parlement, na het gemor van de Franse en de Belgische landbouwers en na het groeiend wantrouwen in brede lagen van de openbare opinie kan het tegendeel worden gevreesd. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Jonckheer.

M. Jonckheer. — Monsieur le Président, je pense que nous pouvons nous réjouir de la décision prise à Edimbourg par les hommes politiques, quel qu'en soit son contenu. Il importait, en effet, de retrouver une certaine dynamique politique à l'échelon européen. A cet égard uniquement, le sommet d'Edimbourg apporte un certain soulagement, aux écologistes notamment, qui se sont toujours déclarés en faveur de l'intégration politique européenne et d'une capacité de décision politique, à un niveau approprié, par rapport à un certain nombre d'objectifs à remplir dans les matières économique, sociale et environnementale.

Cela dit, les écologistes ont une vue fondamentalement critique à l'égard des politiques menées dans cette enceinte européenne et qui sont évidemment liées aux choix politiques des gouvernements.

En ce qui concerne le sommet d'Edimbourg, je reprendrai cinq thèmes qui y ont été développés. Je ferai tout d'abord un commentaire rapide sur le Danemark; je m'étendrai davantage sur la notion de subsidiarité et j'évoquerai ensuite le plan de relance, l'Europe centrale et orientale — curieusement absente des interventions de mes prédécesseurs — et enfin, les politiques d'émigration.

A propos du Danemark, à mes yeux et comme vous l'avez dit, monsieur le Premier ministre, le contenu du Traité de Maastricht se trouve confirmé. Les clauses d'*opting-out* pour la troisième phase de l'union monétaire figuraient déjà dans le traité. La politique de défense, quant à elle, relève de l'intergouvernemental et donc de l'unanimité; chaque pays conserve son droit de veto. Pour le Danemark, le résultat d'Edimbourg me paraît dès lors symbolique; il doit néanmoins servir d'outil au gouvernement de ce pays pour convaincre l'opinion publique de se prononcer en faveur du Traité de Maastricht.

Malgré l'affirmation reprise dans les conclusions du sommet sur la valeur de l'acquis communautaire à l'égard de tous les pays candidats, je ne suis pas certain, contrairement à ce que M. de Donnea a dit d'une façon péremptoire, que nous pourrions éviter la géométrie variable ou — je préfère ce terme — une communauté différenciée.

Je ferai deux remarques à ce sujet. Premièrement, la communauté différenciée existe déjà dans les faits. Je n'en veux pour preuve que l'Accord de Schengen que nous débattons au cours du mois de janvier. Nous combattons cet état de fait. Dans cette optique, il convient dès lors de refuser de souscrire à des accords intergouvernementaux qui, par ailleurs, sont imparfaits.

Deuxièmement, je soulignerai ici — et ce point reviendra en filigrane tout au long de mon intervention — que la volonté d'approfondissement de la Communauté européenne ne doit pas supprimer la nécessité et l'urgence de renforcer d'autres enceintes européennes. Je pense particulièrement à la CSCE et au Conseil de l'Europe. J'y reviendrai lorsque je ferai allusion au mémorandum de la Commission sur l'Europe centrale et de l'Est.

J'en viens au deuxième point: la subsidiarité. Contrairement à ce qu'a dit M. De Croo, je pense que le sommet européen d'Edimbourg a produit des annexes très longues dont je recommande la lecture à tous mes collègues.

M. De Croo. — Je voudrais tester la subsidiarité à un niveau concret. C'est un terme tout à fait nouveau qui n'existait pas il y a deux ans.

M. Jonckheer. — Je partage votre intérêt pour le concret, monsieur De Croo.

Cela dit, dans l'annexe au sommet européen d'Edimbourg figurent un certain nombre de points qui me paraissent marquer une victoire incontestable de ceux qui veulent limiter les compétences de la Communauté européenne. Cette victoire est-elle provisoire et quelles en sont les implications à moyen terme? Il est trop tôt pour le dire. Néanmoins, à la page 8 de cette annexe, les paragraphes traitant de la nature et de l'étendue de l'action communautaire — j'attire l'attention de M. Stroobant sur ce sujet auquel je le sais sensible — me semblent apporter la confirmation que la future législation communautaire portera essentiellement sur des prescriptions minimales, c'est-à-dire une généralisation à d'autres domaines de compétences de la Communauté, ce qui est déjà l'orientation pour la politique sociale.

Par ailleurs, comme M. Stroobant l'a indiqué, on laisse évidemment à la Cour de justice un rôle d'arbitrage qui n'est pas forcément inquiétant mais qui suppose une démission du pouvoir politique comme tel. En effet, avec le Traité d'Union européenne, la cour devra davantage encore arbitrer en vertu de certains principes que l'on peut considérer comme contradictoires. Je pense, par exemple, à l'article 130 R en matière d'environnement, qui exprime un principe de transversalité des préoccupations environnementales dans toutes les politiques de la Communauté européenne, et à l'article 130 qui porte sur l'industrie et qui est une ode sans retenue à la compétitivité industrielle, indépendamment de toute autre référence.

Je pense aussi que, dans ce débat sur la subsidiarité, il faut, dans certains domaines, avoir le courage de dire — et le Gouvernement belge l'a fait en certaines circonstances, notamment par la voie de son ministre des Finances — qu'une subsidiarité vers le haut est parfois nécessaire. En certaines matières, un transfert de compétences des Etats nationaux vers la Communauté est absolument indispensable. Je pense particulièrement à la fiscalité sur les revenus de l'épargne et des capitaux qui, faut-il exister, entraîne une compétition fiscale entre les Etats.

De plus, il conviendrait d'envisager des mécanismes incitatifs qui permettraient à certains pays de suivre l'exemple des pays de la Communauté européenne qui appliquent les normes les plus strictes ou les plus rigoureuses en matière d'environnement.

Dans ce débat sur la subsidiarité, et contrairement à ce qui est indiqué dans cette annexe, aucune référence n'est faite à une subsidiarité vers le haut. Je ne vois pas pourquoi la subsidiarité est nécessairement une notion qui détricote les compétences de la Communauté européenne au profit des Etats nationaux. Un double mouvement doit intervenir. La subsidiarité est en fait le partage des compétences entre le niveau européen et les niveaux nationaux. Il s'impose qu'une évaluation beaucoup plus acérée des législations existantes et de leur application ait lieu ainsi que la création de moyens de sanction, éventuellement financiers, lorsque cette législation n'est pas appliquée.

M. De Croo. — Je suppose que, selon vous, ce concept ne consiste pas à placer quelques bombes à retardement dans un processus raisonnable d'unification que certains intitulerait «subsidiarité». Ce mot est, en effet, interprété de différentes manières. Les Britanniques, par exemple, lui donnent une autre signification que nous, en lui attribuant une notion de ralentissement, voire d'évaporation potentielle.

M. Jonckheer. — Je partage tout à fait votre avis. A mon sens, le sommet d'Edimbourg fournit beaucoup de gages à la thèse britannique, et ce vraisemblablement dans le but d'aboutir à un compromis politique général. Je suis dès lors très inquiet à l'annonce de la révision de la législation existante, en matière d'environnement, notamment. Au regard des orientations britanniques, je suis particulièrement préoccupé par celles qui pourraient être prises.

M. De Croo. — On ne peut à la fois plaider pour une unification minimaliste sur le fond d'une Europe sociale et laisser à chaque région ou pays le droit de faire plus ou moins ce qu'ils veulent sous le couvert de la subsidiarité.

M. Jonckheer. — Plusieurs articles du traité indiquent que les Etats peuvent, au-delà de prescriptions minimalistes, opter pour des normes plus rigoureuses. Personnellement, j'estime qu'une

bonne notion de subsidiarité implique l'instauration de mécanismes incitatifs — éventuellement financiers — permettant aux Etats ou aux régions de prévoir et de prendre des dispositions favorables, que ce soit en matière sociale, de protection de l'environnement ou de politique d'aide aux entreprises.

D'aucuns rétorqueront, je le sais, que le Fonds de cohésion constitue un élément allant dans ce sens. Je maintiens néanmoins que l'annexe du sommet d'Edimbourg m'inspire quelques craintes.

Concernant la relance, je constate que le Premier ministre et ses collègues sont particulièrement têtus. En effet, ils conservent les critères à l'Union monétaire tels qu'ils sont prévus dans le projet de traité de l'Union européenne. Je ne doute pas que vous lisiez les journaux financiers, monsieur le Premier ministre. Vous savez donc comme moi que ce maintien entraîne des conséquences procycliques accentuant la récession. Les budgets 1993 de tous les gouvernements vont dans le sens de politiques restrictives. Je constate que le directeur du Fonds monétaire international, M. Camdessus, vient de lancer un nouvel appel pathétique au gouvernement de la République fédérale, lui demandant une baisse de deux points de ses taux d'intérêt. Dans le cadre des mécanismes de surveillance multilatérale et du Conseil Ecofin, force est de constater que les Européens sont capables de convaincre le gouvernement allemand d'abandonner cette orientation.

Par conséquent, je pense que les événements qui se sont déroulés durant les derniers mois en matière monétaire démontrent à suffisance combien il peut être prématuré de conclure à la nécessaire indépendance de la Banque centrale vis-à-vis des options gouvernementales. En d'autres termes, le projet de traité ne résout pas la problématique selon laquelle le Conseil européen et le Conseil Ecofin doivent mener des orientations de politique économique et sociale alors que, dans le même temps, l'indépendance est accordée à la Banque centrale qui, dès lors, pourra éventuellement opter pour une politique monétaire allant dans le sens inverse de ce qui est souhaité au niveau macro-économique général.

M. le Président. — Monsieur Jonckheer, je vous invite à ne pas dépasser le temps de parole qui vous est imparti.

M. Jonckheer. — Je termine donc, monsieur le Président.

Je pense qu'il est urgent que la Communauté européenne prenne davantage d'initiatives à l'égard des pays de l'Europe centrale et de l'Est en matière de concept de sécurité globale. Au sommet de Copenhague, vous avez repoussé l'examen du mémorandum de la Commission. J'ai lu avec beaucoup d'intérêt, dans la presse de ces dernières semaines, les déclarations du ministre des Affaires étrangères. Il a notamment déclaré — cela figurait dans le journal *L'Echo* — qu'en ce qui concerne l'intégration de la grande Europe, l'on pouvait jusqu'ici reprocher à la Communauté un manque de vision stratégique et de projets. Dès lors, comment expliquez-vous, monsieur le Premier ministre, le fait que le budget de la Communauté en matière d'actions externes s'accroisse de 5,7 p.c. en 1993, l'augmentation prévue jusqu'en 1999 n'étant que de 6,6 p.c., soit une différence de moins d'un p.c.

Je voudrais également connaître votre sentiment quant au mémorandum de la Commission sur les pays d'Europe centrale et d'Europe de l'Est. Quelle est votre opinion sur l'évolution du budget relatif au programme PHARE ?

Enfin, puisqu'un paragraphe de la déclaration finale clôturant ce sommet est consacré à la sécurité des centrales nucléaires situées à l'est de l'Europe, j'aurais voulu connaître votre avis à ce sujet. Tout dernièrement encore, j'ai reçu des nouvelles très inquiétantes concernant la situation en Bulgarie et en Arménie, ces pays étant obligés de faire fonctionner les centrales pour obtenir un minimum d'énergie électrique, alors qu'elles ne répondent manifestement pas aux critères de sécurité de l'Agence internationale en la matière.

J'aurais encore voulu aborder la question de la politique migratoire mais je développerai ce point dans le cadre de la discussion relative aux accords de Schengen. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Maes.

Mevrouw Maes. — Mijnheer de Voorzitter, men zou kunnen zeggen dat de top van Edinburgh gelukt is, omdat hij niet mislukt is. Daarover is iedereen zo tevreden, dat men zich beijvert om enkel het goede te zeggen, terwijl iedereen die het eerlijk meent met het democratisch en verenigd Europa, toch met vele vragen blijft zitten.

De heer De Croo. — De tekst staat vol van «juicht toe».

Mevrouw Maes. — Dat is juist, ik heb er hier een aantal aange-streep. Zo zie ik hier tweemaal: «De Europese Raad juicht toe» en zij blijven juichen, terwijl het gaat over Joegoslavië. Ik kom daarstraks nog wel op terug.

Mijnheer de Eerste minister, u zult ongetwijfeld de resolutie die door het Parlement goedgekeurd werd vóór de top van Edinburgh meegenomen hebben als een soort van gewetensonderzoek. Ik wil dat gewetensonderzoek even met u doorlopen. Er werden immers vele vragen gesteld en u kreeg vele aanbevelingen vóór u naar de top vertrok. Dit debat heeft tenminste de verdienste dat het er is en dat u ons bent komen inlichten, maar de antwoorden die op de top van Edinburgh werden gegeven zijn toch ontgoochelend. Hier-van werden reeds vele voorbeelden gegeven.

In het debat vóór de top werd gezegd dat het subsidiariteitsbeginsel op het ogenblik nog niet duidelijk en restrictief genoeg is omschreven. Ook na Edinburgh is dit nog niet het geval, ondanks de vele bladzijden die er aan het subsidiariteitsbeginsel werden gewijd. Een subsidiariteitsbeginsel dat stopt in de hoofdsteden en verder niets te maken heeft met het beslissingsrecht van de democratische organen van de landen en van de regio's, kan geen echt subsidiariteitsbeginsel zijn.

Het Parlement had ook gevraagd geen nieuwe en blijvende uitzonderingsclausules op het Verdrag van Maastricht toe te staan voor één of meer landen, zodat een Europa met verschillende snelheden kan worden vermeden. Uit den treure is hier over het Europa met de verschillende snelheden, over het Europa met de mobiele geografie gesproken. Wij krijgen een Europa dat een soort verbreding *à la carte* presenteert. De uitzonderingen die aan Denemarken en Groot-Brittannië werden toegestaan, hebben natuurlijk een reden. Waarom zouden wij de redenen niet willen zien? Door die uitzonderingen zal Europa echter nooit meer het Europa worden dat wij ons hebben voorgesteld, namelijk een democratische gemeenschap die vanuit deze democratische grondslag een gemeenschappelijk beleid uitstippelt voor een aantal belangrijke terreinen. Wij hebben er immers herhaaldelijk op gewezen dat een aantal van die terreinen, onder meer, onvoldoende sociaal onderbouwd waren.

Op het ogenblik is het Europa met de verschillende snelheden een realiteit. Aan Denemarken werden uitzonderingen toegestaan op het vlak van de politieke unie, het defensiebeleid, de monetaire unie en het Europa van de burger. Zult u dit weigeren wanneer andere landen komen aankloppen om ook omwille van de markt in Europa binnen te treden? Het verenigd Koninkrijk krijgt jaarlijks 100 miljard terug van de Europese Gemeenschap. Is het ook een budgettair Europa met 11?

Mijnheer de Eerste minister, wij vrezen dat Europa tegen eind 1999 niet aan zijn verplichtingen zal kunnen voldoen. De overeen- gekomen verhoging van het budget van 2 640 miljard Belgische frank naar 3 360 miljard tegen eind 1999 betekent een vermindering van 170 miljard per jaar. Wij vragen ons dan ook af wat er zal gebeuren met de EG-verplichtingen ten opzichte van de zwakke regio's. Nu reeds vergroot de afstand tussen de sterke regio's en de zwakkere gebieden stelselmatig. De verliezen in Italië hebben nog onlangs de regionale welvaartsverschillen in Europa aan de kaak gesteld. Het debat dat in de lidstaten aan de Europese Gemeenschap wordt gevoerd, kan niet anders zijn dan het debat van de Europese Gemeenschap zelf. Zolang de Europese top van de ministers zich gedraagt alsof er geen regio's, geen identiteitsverschillen en ook geen regionale verschillen zijn, zal men niet hebben begrepen wat de echte betekenis is van de cohesiefondsen en van de structuurfondsen die de regionale verschillen moeten verminderen.

Wij vragen ons ook af wat er zal gebeuren met de afspraken die werden gemaakt met Polen, Tsjechië, Slowakije en de GOS-Staten. Kunt u ons zeggen of deze verplichtingen zullen worden nagekomen? Kunt u ons ook geruststellen omtrent de verplichtingen die werden aangegaan op het vlak van het milieubeleid?

In de dagen die aan het debat van vandaag voorafgingen, hebben wij allerwegen horen en zien discussiëren over de GATT-akkoorden, ook in Edinburgh. Wij geven ons rekenschap van het belang van de hervatting van de Uruguay-ronde, maar wij kunnen niet blind zijn voor de nadelen die de GATT-akkoorden aan de Europese Gemeenschap zullen berokkenen.

Mijnheer de Eerste minister, het pakket middelen waarover het hier gaat, vertegenwoordigt een handelsstroom van 250 miljard Belgische frank per maand. Dat is een gigantische handelsstroom. Het kan niet zijn dat men daar is voorbijgegaan aan de normale beschermingsmaatregelen die wij verplicht zijn ten aanzien van onze eigen landbouw. De grote landbouwlanden geven in de GATT-akkoorden geen noemenswaardige compensaties. De Verenigde Staten blijven ongehinderd een vrije import van graanvervangers in de EG verder zetten. Japan blijft zijn rijstproductie verder ondersteunen. De Verenigde Staten krijgen bovendien een gewaarborgde toegang tot de EG ten belope van 5 pct. van het totale EG verbruik.

Mijnheer de Eerste minister, wij moeten er dan ook niet over verbaasd zijn dat binnen de EG door de landbouwers zware kritiek wordt uitgeoefend op dit akkoord. Men vraagt immers zware offers. Men vraagt dat het areaal oliehoudende zaden in onze Gemeenschap met 500 000 hectaren zou verminderen, terwijl wij weten dat deze sector nog altijd onvoldoende competitief is.

Het welslagen van de GATT-onderhandelingen heeft voor ons ook essentieel te maken met een rechtvaardige wereldordening die rekening houdt met de belangen van de derde-wereldlanden. Die moeten rechtvaardige prijzen krijgen voor de grondstoffen en de landbouwproducten die ze produceren. De voorwaarden die de Verenigde Staten en Japan aan de EG opleggen, zullen in de eerste plaats hun eigen landbouw ten goede komen en zeker niet de landen in de derde wereld vooruit helpen en ook onze eigen landbouwers niet. Dat kunnen wij niet aanvaarden.

Mijnheer de Voorzitter, ik kom nu tot de politieke besluiten van de top. Het woord Joegoslavië is hier al een paar keer gevallen. Vanmorgen hoorde ik in dit verband op de radio berichten die mij ten eerste interesseerden en die ik ook geprobeerd heb te controleren. Ik heb daar net al verwezen naar de toejuichingen in het Edinburgh-document in verband met het voormalige Joegoslavië en Macedonië. Laat ons hierover duidelijk zijn. Ook deze keer is men er niet in geslaagd Macedonië te erkennen, omdat Griekenland dat niet wil. Intussen gaat Griekenland steeds maar door met zijn olieleveringen aan Servië en iedereen weet dat. Door de Servische oorlogsmachine op gang te houden, komt er geen einde aan de genocide. Samen met mevrouw Mayence die over die kwestie straks zal interpellieren, druk ik mijn verontwaardiging uit over de gruweldaden in ex-Joegoslavië. Het zou beter zijn van daartegen werkelijk iets te ondernemen in de plaats van eerder goedgekeurde resoluties toe te juichen die nooit worden toegepast. Waarom komt men er niet toe concrete maatregelen te treffen om de wapenleveringen daadwerkelijk te stoppen?

Mijnheer de Eerste minister, uw land, uw Regering heeft voor miljarden wapens geleverd aan het Midden-Oosten, ook aan Libanon. Iedereen weet dat de wapens die op een legale wijze naar Libanon worden geëxporteerd, uiteindelijk op het oorlogsterrein terecht komen. Waarom doen wij mee aan deze dodenhandel? Waarom juichen wij in Edinburgh resoluties toe, terwijl wij dagelijks worden geconfronteerd met onze machteloosheid op het terrein?

De minister van Buitenlandse Zaken heeft ons in de commissie herhaaldelijk gezegd dat Europa doof en blind is en dat wij zonder de Amerikanen niet kunnen zien wat er op het terrein gebeurt. Volgens een artikel dat vandaag in de *Berliner Zeitung* is verschenen en waarover vanmorgen in de nieuwsberichten op de radio gewag werd gemaakt, heeft de secretaris-generaal van de NAVO, de heer Wörner, verklaard dat hij met een chirurgische ingreep op vierentwintig uur de agressie gedaan kan maken.

Ik kan mij niet uitspreken over de exactheid van die bewering. Ik ben geen secretaris-generaal van een belangrijke organisatie. Ik kan niet oordelen over het doof en blind zijn van de landen die op het terrein in het ex-Joegoslavië aanwezig zijn, maar ik maak mij wel bedenkingen als ik, naast de toejuiching van resoluties die niet toegepast worden, een secretaris-generaal van een organisatie die in Brussel haar hoofdkwartier heeft hoor zeggen dat hij in vierentwintig uur met een chirurgische ingreep een einde kan maken aan de oorlogsgruwel. Is er met het NAVO-hoofdkwartier in Brussel dan nooit overleg gepleegd? Ik ben geen strateeg, maar gewoon een mens en ik hoop dat iedereen in deze tijd van het jaar als mens reageert en dat de verontwaardiging die ik hier uit, gedeeld wordt door vele mensen wat u dan, mijnheer de Eerste minister, moge inspireren tot een krachtig optreden in de vroegere Joegoslavische republiek.

Ik pleit hier niet in de eerste plaats voor een militaire interventie, ik ben Wörner niet. Wij zijn daar reeds met mensen en met materieel, maar helaas ook via onze wapensmokkel, via ons gesjoemel en via onze wapenleveringen aan Libanon, die om ik weet niet welke reden maar blijven doorgaan.

Dat de top van Edinburgh heeft plaatsgehad is een goede zaak. Wij zullen daaraan zeker een aantal zittingen van het Europees Parlement in Brussel overhouden, ook al is de rondreizende carroussel daarmee nog niet tot staan gebracht. Als Europa echt Europa wil zijn, dan zal het er een moeten zijn van de burgers, die op het ogenblik hun verontwaardiging over deze onmenselijke gebeurtenissen in hun eigen achtertuin niet bij hun politici, niet bij de Europese top en niet in deze Senaat kwijt kunnen. (*Langdurig applaus.*)

De Voorzitter. — Ik dring er nogmaals op aan dat de sprekers, ondanks hun enthousiasme, zich aan hun spreektijd houden. Zoniet zullen zij straks zelf verbolgen zijn dat de aangekondigde interpellaties te laat moeten worden gehouden.

Het woord is aan de heer Ulburghs.

De heer Ulburghs. — Mijnheer de Voorzitter, ik wil met uw opmerking rekening houden en ik zal daarom mijn uurwerk voor mij leggen.

De heer De Croo. — Als dat maar een oplossing was!

De heer Ulburghs. — Ik wil mij in deze uiteenzetting vooral richten tot de Eerste minister. Wij erkennen de positieve kanten van de top van Edinburgh, te meer omdat Europa op het ogenblik in bijzonder moeilijke omstandigheden verkeert.

Het lijkt ons ook belangrijk de lessen te trekken uit de crisis die begon met het negatief referendum in Denemarken. Al te vaak stellen wij ons ten aanzien van dit gebeuren in Denemarken defensief op, hoewel uit deze ervaring zeker ook positieve zaken kunnen worden geleerd, onder meer inzake het Europees burgerschap. Denemarken gaf reeds enige maanden na de ondertekening van het Verdrag van Maastricht aan zijn burgers en zelfs aan de niet-Deense inwoners de kans om te participeren aan de politieke opbouw van het land. Ook het feit dat het hoogontwikkelde Denemarken ecologische en sociale bezwaren aantekent bij de integratie van de Europese Gemeenschap moet als een waardevolle vingerwijzing worden bekeken.

De participatie en de informatie die Denemarken aan zijn burgers geeft en de betrokkenheid van die burger bij het Europese gebeuren zijn alleszins merkwaardig. België informeerde zijn burgers *post factum*, Frankrijk pas toen het betwiste referendum nabij kwam. Dit bracht de discussie dan toch nog op gang. Denemarken echter is ons allen voorgegaan.

De Europese top heeft het hete hangijzer van de landbouwpolitiek niet durven vastgrijpen, hoewel het precies op dat ogenblik bijzonder in de belangstelling stond. De boeren kwamen overal op straat en de GATT-onderhandelingen waren vooral voor de kleine boeren nadelig. Het was het ideale moment om het agrarisch Europa inhoud te geven met een politiek beleid dat niet in de eerste plaats de grote agro-industriële ondernemingen zou bevoordelen, die door hun blinde concurrentie de natuur blijven verwoesten, maar vooral aandacht zou besteden aan de kleine

boer die op een zinvolle manier wenst te leven in een harmonisch verband met de natuur opdat hij van zijn werk zou kunnen leven en behoorlijke prijzen zou krijgen voor zijn produkten. In plaats van boeren uit te schakelen kunnen wij op die manier de tewerkstelling bevorderen en de overproductie tegengaan. De landbouw in Europa dient behouden te blijven. Wij moeten kiezen voor de landbouwers, vooral voor de kleine landbouwers.

Een volgend punt betreft het sociale Europa. Er dwaalde een spook rond in het kasteel van Hare Majesteit in Edinburgh. Dat spook was de werkloosheid. De werkloosheid neemt in Europa onrustwekkend snel toe. In Spanje is 25 pct. van de bevolking werkloos. Europa telt 17 miljoen geregistreerde werklozen, maar het echte aantal werklozen en mensen die een job zoeken en die er geen vinden is veel hoger.

Deze werkloosheid is voor een groot deel te wijten aan de onbedenkerde en te snelle afbraak van de klassieke industriële sectoren die Europa groot hebben gemaakt. Denken we maar aan de steenkool, de staal, het glas, de textiel, de scheepsbouw, en andere. Deze grote industriële sectoren kunnen niet zo maar verdwijnen, onder het mom van rationalisering. Er moet inderdaad worden gerationaliseerd, maar men mag daarbij de werkgelegenheid niet geheel uit het oog verliezen. De sociale gevolgen van de werkloosheid zijn enorm. Wij mogen ons verwachten aan een grote golf van sociale onrust en weerstand. Wat heeft de top van Edinburgh daarvoor gedaan? Welke maatregelen zullen er worden genomen? Mevrouw Papandreou verklaarde dat de Britten zeer efficiënt zijn in het nemen van zo weinig mogelijk sociale beslissingen. Ze voegde er evenwel aan toe dat de sociale dimensie een onontbeerlijke schakel is in de verwezenlijking van een echt Europa.

De heer W. Martens. — Ze kon zelf, als commissaris, ook wel een beetje efficiënter zijn.

De heer Ulburghs. — Ik verwijs hier naar een verklaring die zij de laatste dag van haar mandaat heeft afgelegd. Ik ben het wel met u eens, mijnheer Martens, dat Griekenland en ook andere landen efficiënter zouden moeten werken aan de uitbouw van een sociaal beleid, maar wij mogen toch niet vergeten dat Griekenland van ver komt. Het is daarom ook belangrijk dat wij onder meer via het Cohesiefonds steun kunnen verlenen aan de zuidelijke landen om hun sociaal beleid op punt te stellen.

Ook een Europa van de participatie is belangrijk. Door een sociaal Europa uit te bouwen, kunnen de gewone burgers veel meer deelnemen aan de realisering van «hun Europa». Het economisch Europa is eveneens belangrijk. Er moeten industrieën op mensenschaal worden uitgebouwd. De grote multinationale ondernemingen gaan weg. Ze vormen monoculturen, ze verdwijnen wanneer ze willen en laten een puinhoop achter. Vandaar het belang van de kleine en middelgrote hoogtechnologische ondernemingen, die arbeidsintensief zijn, die wortel schieten in de sociale realiteit, en Europa groot maken.

Ik zou nog willen spreken over het stemrecht voor de migranten in Europa en nog aandacht willen vragen voor de migranten en asielzoekers in onze Europese «Vesting», maar de tijd dringt. Ik stap dus over op het ecologische Europa. De milieuriichtlijnen moeten worden nageleefd. Wanneer er tewerkstelling mee gemoeid is, wordt nog te vaak door de vingers gekeken en neemt men er de ecologische verwoesting wel bij. Welnu, een echte economie is ecologisch verantwoord. Daar liggen de economische kansen voor Europa. Dat is de eigenheid van Europa, de inbreng in het wereldgebeuren. Het Europese geld kan en mag niet worden gebruikt om Europese richtlijnen te negeren.

Mijnheer de Eerste minister, wij denken hier vooral aan de vallei van de Aspe, waar een autosnelweg wordt aangelegd doorheen het prachtige natuurgebied van de Pyreneeën, tegen het advies van een groot aantal milieuverenigingen verspreid over heel Europa. Wij kunnen niet toestaan dat Europa wordt gebouwd op een ecologisch kerkhof.

Ann. parl. Sénat de Belgique - Session ordinaire 1992-1993
Parlem. Hand. Belgische Senaat - Gewone zitting 1992-1993

De bespreking van de Europese energietaks zou ons te ver leiden. Ik weet trouwens niet of dit probleem op de top werd aangehaald.

Tenslotte heb ik nog een bedenking over Brussel en de uitbreiding van de Gemeenschap.

Wij geven toe dat voor Brussel een eervolle oplossing is gevonden. Zij zal de besluitvorming ten goede komen en de decentralisatie van de instellingen zal een vlottere werking waarborgen.

Toch waarschuwen wij voor concurrentie. Ik vernam dat mevrouw Trautmann, de burgemeester van Straatsburg, aandringt op de bouw van een groot Europees complex met 750 zitplaatsen. Zij houdt rekening met de uitbreiding van Europa maar zij is tegelijkertijd bevreesd dat Brussel te veel aan belang zal winnen op Europees vlak. In Brussel kunnen er voortaan ook algemene vergaderingen worden georganiseerd. Toch moeten wij rekening houden met de sociale gevolgen die dit zal meebrengen van de Brusselse bevolking, niet alleen op het vlak van de leefbaarheid, maar ook met betrekking tot de grondspeculatie, die kan leiden tot ongecontroleerde prijsverhogingen, zodat de plaatselijke bevolking wordt verdreven.

Deze sociale gevolgen moeten in het budget van de Europese Gemeenschap worden ingecalculiseerd. Wij vrezen echter dat er wel maatregelen werden getroffen met betrekking tot de prestigieuze gebouwen maar dat niets werd ondernomen in het belang van de kleine mens te Brussel.

Mijnheer de Eerste minister, ik vraag u daarom met aandrang om aandacht te schenken aan de sociale gevolgen die een keuze van Brussel als hoofdstad van de Gemeenschap meebrengt.

Wij juichen de uitbreiding van de Europese Gemeenschap toe naar andere landen, zoals de Scandinavische landen, Oostenrijk en Oost-Europa. Wanneer wij vaststellen dat er hoe langer hoe meer onrust, oorlog en onrecht heerst, kunnen wij het Europees model alleen maar verdedigen. Oorlog zal hopelijk geen kans meer krijgen, volkeren kunnen in vrede naast elkaar leven met behoud van hun eigenheid. De uitbreiding van de Europese Gemeenschap naar Oost-Europa moet echter goed worden voorbereid zowel bij onze bevolking als ook bij de bevolking van de landen die lid wensen te worden van de Gemeenschap.

Mijnheer de Voorzitter, wij zijn voorstander van de verruiming van Europa, waardoor de hoop terug kan opleven. Integratie in de verscheidenheid vraagt echter tijd. De bevolking moet de mogelijkheid krijgen tot participatie. Wij moeten de sociale en ecologische kansen inschatten en er moeten waarborgen worden geboden voor vrede en gerechtigheid. Geef Europa de tijd. (Applaus.)

M. le Président. — La parole est à Mme Cahay.

Mme Cahay-André. — Monsieur le Président, un an, jour pour jour, après le Conseil européen de Maastricht, celui d'Edimbourg s'est révélé d'une importance non moins considérable: six mois après le «non» danois, et alors qu'est apparu un nouveau sentiment d'«euroscepticisme» lié tant à ce vote négatif qu'aux crises répétées du système monétaire européen, il s'agissait de donner un signal clair de relance de la construction européenne.

En ce qui concerne le Danemark, auquel le Royaume-Uni a voulu lier son avenir, le problème n'a pu être levé qu'en prévoyant un très grand nombre d'exemptions concernant la monnaie unique, les politiques communes de défense, de police et d'asile et la citoyenneté européenne.

Ces exemptions, et c'est le premier but recherché par le Conseil européen, permettront vraisemblablement au Danemark de ratifier Maastricht. Les trois partis danois de gauche ont d'ores et déjà annoncé leur intention de répondre «oui» au prochain référendum. Mais ne nous en réjouissons pas trop: ce revirement massif et immédiat démontre aussi à quel point le Traité sur l'Union européenne est vidé de sa substance pour le Danemark. Un nouveau «non» danois — qui exclurait, et c'est la moindre des choses, le Danemark de l'Union européenne — serait, dans ces circonstances, ni plus ni moins qu'un désaveu de la participation de ce pays à la Communauté européenne existante.

J'ose espérer que le Danemark renoncera le plus rapidement possible au bénéfice de ces exemptions, par exemple, à la faveur de la révision du traité prévue par celui-ci en 1996.

Il n'en reste pas moins que la Communauté européenne, qui s'est engagée à Edimbourg à négocier l'adhésion de nouveaux membres avant la fin du processus de ratification de Maastricht, aura à imposer à ceux-ci l'acceptation du traité sans réserve ni exception, alors que les Etats membres de cette même Communauté maintiendront des réserves et bénéficieront d'exceptions!

Le financement de la Communauté jusqu'à la fin de la décennie — le fameux « Paquet Delors II » — a, lui aussi, fait l'objet d'un compromis entre les propositions de la Commission et celles, beaucoup plus restrictives, de la présidence britannique. En fixant le plafond des ressources propres à 1,27 p.c. du PNB européen en 1997, le budget communautaire passera de 64 milliards d'écus en 1992, soit 2 658 milliards de francs belges, à 80 milliards d'écus en 1999, soit 3 200 milliards de francs belges. Il en résulte que le « coût » de l'Europe, après Maastricht, reste dans les prévisions budgétaires de la Belgique, qui dépensera cinq milliards de francs de moins que prévu. Le plan de convergence, calculé sur les premières propositions de la Commission, peut être maintenu.

Ce budget, surtout influencé par l'évolution de la croissance économique, nous paraît cependant insuffisamment affecté aux dépenses internes, — recherche-développement — qui n'atteindront que 5,1 milliards d'écus, soit 204 milliards de francs. Les dépenses administratives, quant à elles, régressent de 4,1 à 3,9 milliards d'écus, soit 156 milliards de francs.

En revanche, ce budget permet un quasi-doublement des fonds structurels, ce que la Belgique avait demandé. L'Espagne, le Portugal, la Grèce et l'Irlande pourront ainsi rattraper une partie de leur retard et la cohésion économique et sociale devrait s'en trouver renforcée. Je me félicite, par ailleurs, de la création, dès le début de l'année prochaine, du fonds de cohésion qui drainera vers le sud de la Communauté quelque 15,5 milliards d'écus — 606 milliards de francs — en sept ans.

Au chapitre économique et financier toujours, il faut se réjouir de l'adoption à Edimbourg d'une déclaration « sur la promotion de la reprise économique en Europe ». Dans l'ensemble, cette initiative aura pour effet de renforcer la concertation dans le domaine économique, ce qui facilitera le passage aux phases ultérieures de l'Union économique et monétaire. Elle fournira des moyens additionnels à ceux qui sont prévus dans le « Paquet Delors II » dans des domaines tels que les infrastructures de transports, de télécommunications et d'énergie, qui pourraient garantir un meilleur fonctionnement du marché unique en assurant une meilleure liaison entre les différentes parties du marché, ainsi que dans les domaines de la recherche et du développement, appelés à améliorer la compétitivité de l'économie européenne dans son ensemble. Cette « initiative de croissance » ne suffira sans doute pas à assurer la relance en Europe, mais cela nous paraît un pas dans la bonne direction.

Cette déclaration revêt une autre importance : elle répond à une attente des populations, attentives aux mesures concrètes qui seront prises pour relancer la croissance et résorber le chômage. Car lorsqu'on s'engage, comme le Traité de Maastricht le fait, à prendre des décisions « le plus près possible des citoyens », on n'envisage pas seulement la forme et les procédures de décision, mais aussi, et peut-être surtout, le contenu de l'action de la Communauté : la subsidiarité, ce n'est pas autre chose ! A propos de cette dernière, le Conseil européen a eu le mérite de clarifier la notion comme principe limitatif de l'action de la Communauté, et spécialement de la Commission. En conséquence, des propositions seront retirées, d'autres modifiées ou simplifiées. C'est, semble-t-il, vers une Communauté moins « harmonisatrice » et plus transparente que l'on se dirige, bien que sur ce dernier point, de nombreux efforts restent à faire : la publicité des débats au Conseil, par exemple, n'est pas encore assurée, alors que le Conseil reste, malgré l'accroissement du pouvoir législatif du Parlement, le premier organe législatif de la Communauté. On se trouve dès lors devant cette situation curieuse où, lorsqu'une proposition fait le va-et-vient entre Bruxelles et Strasbourg, dans le cadre de la procédure de coopération ou de codécision, elle est traitée, ici, à huis clos, là, en public...

En attendant la publicité pure et simple des débats au Conseil, il est heureux cependant que le Conseil européen se soit engagé à faire bénéficier la presse d'une meilleure information sur l'ensemble de ses travaux.

La décision, enfin prise à Edimbourg, qui a le plus frappé l'opinion publique — spécialement belge — est celle qui met fin à la longue et honteuse querelle sur le siège des institutions. Bruxelles devient donc le siège définitif de la Commission et du Conseil des ministres. Le Parlement pourra, quant à lui, tenir des sessions plénières à Bruxelles, ce qui signifie en clair qu'il pourra y voter.

Certains pensent, et avec raison sans doute, que ce qui est considéré comme un succès, tant à Strasbourg qu'ici, l'est moins pour les députés européens : leurs navettes continueront entre le siège strasbourgeois et l'hémicycle du Quartier Léopold, entraînant un coût de 4 milliards de francs par an. Mais le temps ne jouait plus en notre faveur. Le compromis, même onéreux, peut donc paraître satisfaisant. Libre aux députés européens, demain, d'organiser leur temps de travail au mieux des intérêts de leur institution. Dans son rôle croissant de contrôle de la Commission et de codécideur avec le Conseil, le Parlement européen trouvera certainement l'occasion de tenir à Bruxelles, c'est-à-dire à proximité de ces institutions, de nombreuses et importantes sessions.

M. de Donnée. — Vous êtes plus optimiste que Fernand Herman. Il a sans doute du Parlement européen une image qui n'est pas celle d'Epinal.

Mme Cahay-André. — Il est permis d'être optimiste, n'est-ce pas ?

M. De Croo. — Des désillusions sont possibles !

M. de Donnée. — M. Herman est plus proche de la réalité que d'autres.

Mme Cahay-André. — Pour tenir compte de la réunification allemande, les dix-huit sièges d'observateurs accordés jusqu'ici aux représentants des *Länder* deviendront des sièges à part entière. La redistribution du nombre de sièges au Parlement européen qui s'ensuit tient mieux compte de la réalité des populations en Europe, sans pour autant méconnaître les droits des minorités : la Belgique profitera ainsi d'un siège supplémentaire qui sera, je l'espère, attribué à un représentant de notre Communauté germanophone.

Bruxelles devient donc capitale européenne. Passé le sentiment de fierté que ceci peut nous inspirer, c'est aussi une responsabilité à assumer. Si les travaux sont en voie d'achèvement pour le Parlement, si le nouveau bâtiment du Conseil s'érige rapidement, le Berlaymont offre, quant à lui, depuis un an, le spectacle d'un bâtiment à l'abandon. Image désastreuse de l'Etat qui en est propriétaire et de la Commission, son ancien occupant.

Le relogement des fonctionnaires coûte à l'Etat un milliard et demi de francs par an, situation qui devrait durer jusqu'en 1997 ! Il est impensable que le ministre responsable puisse laisser le dossier en l'état actuel. S'il restait inactif à cet égard, quelle crédibilité aurait la Belgique, au lendemain de la fixation du siège définitif de la Commission, alors que la Ville de Bruxelles n'est pas loin d'envisager de taxer le Berlaymont au titre d'immeuble abandonné... ? La décision qui vient de tomber doit permettre de dynamiser la solution retenue de restaurer le bâtiment, image symbolique de l'Europe en notre capitale nationale.

Bruxelles, capitale de l'Europe, c'est une bonne chose. Mais il faut, sans plus tarder, faire nôtre l'intitulé du « Paquet Delors II » qui, lui, vient d'être adopté : donnons-nous les moyens de nos ambitions d'hier, c'est-à-dire de nos responsabilités d'aujourd'hui.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Verreycken.

De heer Verreycken. — Mijnheer de Voorzitter, de Europese turf, waarop Euro-rechts wel degelijk een eigen visie heeft, moet hier dus op een drafje worden behandeld. Het is me onmogelijk in tien minuten volledig uiteen te zetten waarom het Vlaams Blok

het deel-Europa van de Staten afwijst en pleit voor een Europa der volkeren. Ik zal dan ook in een hakbijtempo slechts enkele thema's kunnen aankaarten.

Een inleidende vaststelling: dit Europa van enkele willige en ook enkele onwillige lidstaten, beroept zich volkomen ten onrechte op de benaming Europese Gemeenschap. De echte Gemeenschap reikt namelijk van Corsica tot voorbij Estland, en tot aan de Oeral.

De kunstmatige Gemeenschap van enkele lidstaten ziet machteloos toe hoe aan haar voordeur Europese volkeren worden uitgemoord; machteloos omwille van Frans-Servische emotiona-liteiten. Een betere illustratie van de onderdanigheid der lidstaten aan één machtsblok is ondenkbaar. Volgens het document dat wij behandelen praatte de Europese Raad over Macedonië, en verzoekt hij de ministers van Buitenlandse Zaken «dit probleem te blijven volgen». Het is onmogelijk een nog zwakkere verklaring uit te geven.

Een sterke verklaring lijkt de volgende te zijn: «De Europese Raad aanvaardt het recht van landen zich de middelen te verschaffen om zichzelf te verdedigen.» Mag ik de collegae geruststellen: het citaat betrof niet de verdediging tegen de communistische Servische milities en legereenheden. Het gaat over Iran. Ver, ver van ons bed.

Ook ver van ons bed matigt «belgië» zich wel de pretentie aan om militaire verkeersagent te spelen bij Afrikaanse volkeren. De stem van de Amerikaanse meester riep en onderdanig volgde ons land het bevel.

Zolang geen krachtige Europese Gemeenschap orde op zaken stelt in Europa, zolang bestaat er enkel een club van enkele Europese Staten met economische belangen, geen volwaardige Europese Gemeenschap. Ter gelegenheid van de interpellaties over Joegoslavië zal collega Buelens straks onze visie op de Servische agressie verder uitdiepen.

Ik kom dicht bij huis. In dit document wordt in een regelrechte hoerasfeer geschreven over subsidiariteit, in één adem met transparantie en openheid van besluitvorming! Tegelijkertijd wordt de Brusselse asociale betonwoestijn verder prijsgegeven aan Eurocratische inpalmings, zonder enige transparantie noch openheid.

Bijkomende zittingen van het Europees Parlement, de commissiezittingen van het Europees Parlement, de Europese Raad, de Europese Commissie, het Economisch en Sociaal Comité, al deze instellingen, samen met hun ambtenarenleger, blijven dus in Brussel. Het totale gebrek aan transparantie en openheid zorgde reeds voor protestoprispingen vanwege de Europese parlementsleden, aan wie elke inspraak ter zake werd ontzegd. Het Comité «Stop Euro-Brussel» heeft in deze volkomen gelijk. De toewijzers houden geen enkele rekening met de belangen van de verdreven en nog te verdrijven Brusselaars. Beslissingen worden steeds genomen zonder de betrokkenen te raadplegen, zelfs zonder de Europese parlementsleden te raadplegen.

Ik speur het document ook tevergeefs af naar enige opmerking vanwege de «belgische» vertegenwoordigers inzake het «burgerschap van de unie». Alhoewel voor iedereen duidelijk is dat dit burgerschap en het daaraan gekoppelde stemrecht voor Eurocraten de politieke verhoudingen grondig kunnen verstoren. Een beleid in functie van Eurocratische belangen, en niet in functie van de belangen van de oorspronkelijke Vlaamse bevolking, zal het uitzicht van de Vlaamse rand rond Brussel ontmenselijken, en zal de verhoudingen van gastheren tegenover gasten grondig verzieken.

De Deense opmerkingen inzake het burgerschap werden wel besproken, wat pleit voor de beginselvastheid van de Denen. Wanneer bij het zesde of zevende referendum de nuchtere Denen nog steeds neen zeggen, zal misschien ook Frankrijk aan een nieuw referendum worden onderworpen, want ook daar werd over het burgerschap gediscussieerd en ook daar was de verhouding half om half. Ik vraag me dan ook of waarom enkel en alleen wordt aangedrongen op een nieuw referendum in Denemarken.

Belgische opmerkingen bleven echter achterwege. Dat geeft extra steun aan de vaststelling dat «belgië» niet het middelpunt van Europa is, maar wel het toppunt van middelmatigheid in Europa.

Ik las met aandacht ook de verklaring over het migratiebeleid. Daarin wordt gepleit voor opvang van vluchtelingen in buurlanden van het vluchtland, wat uiteraard een volkomen vervreemding zal verminderen en de terugkeer zal vergemakkelijken vermits de cultuurschok haast onbestaand zal zijn. Ik wijst er op dat dit een oorspronkelijk Vlaams Blok-standpunt is. Dat is misschien de enige verklaring voor de snelheid waarmee de Eerste minister over het migratieonderwerp heen ging.

In dezelfde migratieverklaring wordt gepleit voor het dirigeren van ontwikkelingsgelden naar de landen van herkomst der vluchtelingen, teneinde in die oorspronglanden voor werk in eigen streek te zorgen. Opnieuw moet ik vaststellen dat het Vlaams Blok met deze visie gedurende jaren een roepende in de woestijn bleef, en nu wordt bijgetreden door de Europese Raad. Ik wacht dan ook op de klassieke scheldcampagne. Zullen de Europese raadsleden nu ook worden gebrandmerkt als lijdend aan rassenwaan en vreemdelingenhaat? Indien niet, dan neem ik aan dat de selectiviteit in het kiezen van het voorwerp van scheldcampagnes alleen maar binnenlandse plat-electorale oogmerken dient. Dat is dan een vaststelling die ik met genoegen maak.

De heer De Croo. — Wie is gebrandmerkt, het Vlaams Blok of de Europese raadsleden?

De heer Verreycken. — Die opmerking laat ik voor u, mijnheer De Croo.

Een laatste bedenking bij de verklaring betreft de zetelverdeling in het Europees Parlement. Aan «belgië» worden immers vijftientwintig zetels toegewezen.

Reeds in de vorige legislatuur, en hernomen in de actuele, diende ik een wetsvoorstel in dat aandrang op het teruggeven van die vijftientwintigste, aan Groenland weggeschonken zetel. Ik pleitte toen, aan de hand van uitgebrachte stemmen in het Vlaamse en Franstalige kiescollege, voor een verdeling als volgt: zestien Vlaamse, acht Waalse en één Duitse zetel. Voor de controleerbare cijfers die toen leidden tot deze verdeling verwijs ik naar de uitslagen van de Europese verkiezingen.

Het Sint-Michielsakkoord voorziet dat de democratie verder wordt verkracht en laat Vlaanderen in de kou staan met 14 zetels, terwijl aan Wallonië 10 zetels worden toegekend. In de hoop op toewijzing van de vijftientwintigste zetel werd wel bedongen dat deze in het Sint-Michielsakkoord zou worden voorbehouden voor iemand die in de streek van Eupen is gedomicilieerd, *de facto* een PSC'er.

Nu de vijftientwintigste zetel wel degelijk werd toegekend, en niet meer met of, als, indien, moet worden gerekend, lijkt het me aangewezen dat klare taal wordt gesproken. Het aantal geldig uitgebrachte stemmen bij de meestbesproken verkiezingen die dit land ooit kende, deze van 24 november 1991, toont aan dat minimaal 15 zetels naar Vlaanderen moeten gaan, 9 zetels naar Wallonië, en dat de restzetel kan worden toegewezen aan de Duitse bezette gebieden. Elke andere regeling is onverdedigbaar met democratische argumenten, noch met objectieve cijfergegevens en kan enkel voortvloeien uit een misbegrepen staatsbelang, dat de meerderheid wil blijven benadelen. De Brusselse patroonheilige wordt hier volgens mij ten onrechte aangeroepen of als alibi gebruikt.

In de Vlaamse Raad werd trouwens een resolutie van het Vlaams Blok ingediend die de verdeling 15-9-1 bepleit. Deze resolutie werd verwezen naar de betrokken commissie.

De «belgische» ministers verklaarden na de top van Edinburgh dat zij fier waren op het bereikte resultaat. Ik hoorde zojuist zelfs verklaren dat de Eerste minister meende dat de Twaalf naar Edinburgh waren gekomen met de bereidheid toegevingen te doen en compromissen te sluiten. De fierheid over de resultaten is dan ook volkomen begrijpelijk, vermits de tekst van de verklaring wijst op de overwinning van degenen die bereid waren compromissen te sluiten. Het is dus de overwinning van de halfslachtigheid, van de belgitude, onder het motto «hoera, hoera, wij hebben niets gezegd».

Het zal u dan ook allerm minst verbazen dat het Vlaams Blok deze onvolkse en bijna anti-volkse lidstaatsverklaring weghoont. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de Eerste minister.

De heer Dehaene, Eerste minister. — Mijnheer de Voorzitter, ik wil even bondig ingaan op enkele elementen van het debat. Ik heb begrepen dat dit debat zal worden gevolgd door interpellaties over Joegoslavië. In het antwoord daarop zal ik dan ook dieper ingaan op die problematiek.

Zoals ik al zei in mijn inleiding, verheugt het me dat dit debat kon plaatsgrijpen in de geest die hier deze ochtend heeft geheerst. Iedereen draagt de « gemeenschappelijke zorg » voor de verdere uitbouw van Europa.

Ik kan zelfs een gedeelte van de kritische opmerkingen bijvallen over wat in Edinburgh werd bereikt. Ik heb nooit onder stoelen of banken gestoken dat de resultaten het gevolg zijn van compromissen. Een compromis is altijd voor kritiek vatbaar.

Mevrouw Maes maakte de vergelijking met de resolutie van de Kamer. Ik herinner haar eraan dat ik toen reeds heb aangegeven wat in Edinburgh enigszins zou afwijken van deze resolutie. Ik doe ook opmerken dat het Adviescomité voor Europese aangelegenheden heeft verklaard dat het de voorkeur geeft aan een duidelijke en voluntaristische resolutie over de meest cruciale aspecten. Voorstanders van de voortgezette federalisering van Europa mogen immers laten voelen dat ze het menen. Het is de verantwoordelijkheid van de Regering om deze standpunten zo nodig in meer diplomatieke termen te verdedigen op de Europese Raad. De rugdekking van het Parlement met een duidelijk uitgesproken optie voor een federaal Europa heeft ons gesterkt om te zoeken naar oplossingen die de geleidelijke, en soms te trage, uitvoering van dat federaal Europa niet stopzetten en zeker niet in een andere richting duwen.

Ik wil bij enkele aspecten even blijven stilstaan.

Wat Denemarken betreft, herhaal ik dat wij hebben bevestigd wat in het Verdrag van Maastricht is opgenomen. Ook het Verdrag van Maastricht is een compromis om een Europese Unie verder te kunnen uitbouwen.

Er is een essentieel onderscheid tussen onderhandelingen tussen de twaalf lidstaten en deze met mogelijke nieuwe lidstaten. Ik herhaal dat men niet mag vergeten dat het Verdrag van Maastricht een amendering is van het Verdrag van Rome. Met degenen die het Verdrag van Rome hebben ondertekend, moet een akkoord worden gevonden. Dit akkoord is slecht ondertekend omdat we enkele landen een enigszins specifieke positie in Europa hebben gegeven.

Als er al sprake is van een Europa met mogelijk twee snelheden, dan moet men het Verdrag van Maastricht op zijn merites waarderen, maar niet idealiseren. De mogelijkheid tot en het zekere gevaar voor een Europa met twee snelheden zat reeds vervat in het Verdrag van Maastricht. In Maastricht was dit overigens al de enige manier om niet ter plaatse te blijven.

Als men daarentegen onderhandelt met nieuwe lidstaten, kan men veel kategorischer zijn en stellen dat de nieuwe lidstaten het geheel van het Europees *acquis* moeten aanvaarden omdat niemand ze verplicht om lid te worden.

De onderhandelingen tussen de Twaalf betroffen een amendering van het Verdrag van Rome dat was ondertekend en geratificeerd door de twaalf lidstaten. Dit was alleen maar mogelijk indien een akkoord werd gesloten tussen deze twaalf lidstaten.

Dit essentieel onderscheid mag niet uit het oog worden verloren. Ik hoop dat wij op zeker ogenblik niet moeten vaststellen dat de vooruitgang in Europa met de twaalf lidstaten die het Verdrag van Rome hebben geratificeerd en het Verdrag van Maastricht hebben onderhandeld, niet mogelijk zal blijken te zijn omdat een lidstaat niet in staat is de volgende stap te doen. Daarom hebben we alles gedaan opdat Europa met twaalf lidstaten kan blijven verder gaan en daarom hebben we Denemarken de mogelijkheid geboden een tweede referendum te houden. Denemarken mag er echter niet van uitgaan dat er nog een derde referendum kan komen, indien er op het tweede neen wordt geantwoord. Dit wil niet zeggen dat ik geen respect heb voor de uitspraak van de Deense burgers, maar die Deense burgers moeten weten dat zij met hun 5 miljoen niet de rest van Europa kunnen tegenhouden. Ook dat is een element van de democratie in Europa.

Ik deel de zorg die hier naar voor kwam aangaande het principe van de subsidiariteit. Die zorg is dubbel, soms zelfs contradictoisch. Het subsidiariteitsbeginsel is een nobel begrip, dat de grondslag vormt van het Verdrag van Maastricht. Het houdt in dat niet alleen ruimte wordt gemaakt voor de verschillende lidstaten, maar ook voor de verschillende regio's en volkeren. Europa kan maar tot een echte eenheid komen wanneer het voldoende ruimte laat voor verscheidenheid, wanneer het de rijkdom van zijn verscheidenheid niet laat verloren gaan. Die verscheidenheid moet zelfs worden aangemoedigd door de instellingen van de Gemeenschap. In die zin is het Comité der regio's, hoe schuchter ook, een belangrijk element van het Verdrag van Maastricht. Het houdt immers voor de eerste keer een erkenning in van de regio's door de Europese instellingen en het legt een link tussen de Gemeenschap en de regio's.

Het subsidiariteitsbeginsel houdt evenwel ook in dat men samen doet wat men het best samen kan doen. Ik kan mij niet van de indruk ontdoen dat de laatste tijd het subsidiariteitsbeginsel wordt gebruikt als een wapen om minder samen te doen dan we zouden moeten doen. Het subsidiariteitsbeginsel maakt wezenlijk deel uit van het gemeenschappelijk Europa, maar het mag niet worden gebruikt als een instrument om de Europese eenheid zoals wij die zien te laten aftakelen.

De plus, lorsque nous avons opté pour une négociation avec des pays tiers, en modifiant quelque peu notre position par rapport au sommet de Lisbonne, il n'a été question, dans un premier temps, que des trois pays scandinaves et de l'Autriche. En effet, une extension éventuelle de la négociation vers les pays de l'Est ne pourrait certainement pas se faire dans l'immédiat: c'est une démarche qui doit être préparée de longue date et qui doit porter, prioritairement, sur des formes d'associations privilégiées et, surtout, sur un programme d'aide dirigé vers l'Europe de l'Est.

Un intervenant m'a également demandé si l'ensemble des décisions contenues dans le Paquet Delors II permettrait d'exécuter les politiques visées en la matière. C'est une question que j'avais moi-même posée au président de la Commission et celui-ci y a explicitement répondu de manière affirmative. En effet, si, au niveau du Paquet Delors II, la part du lion revient principalement à la politique agricole et aux politiques structurelles, nous avons toutefois pu éviter que le financement soit limité à ces domaines. Nous avons donc gardé une marge de manœuvre suffisante pour développer, au niveau européen, les autres politiques dont l'importance ira croissant.

Wij wisten reeds vóór de top dat de GATT-problematiek en het landbouwakkoord niet het voorwerp zouden uitmaken van grondige besprekingen in Edinburgh omdat er op de Jumbo-raad tussen Algemene Zaken en Landbouw een aanpak en een procedure werden uitgestippeld. Wij hebben er voordeel bij koelbloedig de weg te volgen die wij vanaf het begin hebben uitgestippeld. Wij zijn samen met de rest van Europa vragende partij opdat er een GATT-akkoord zou komen, maar niet ten koste van de Europese landbouw. De Commissie zal derhalve moeten bewijzen dat zij én binnen haar mandaat is gebleven én dat haar akkoord conform het gemeenschappelijk landbouwbeleid is. Indien zij dat niet kan, zal er opnieuw moeten worden onderhandeld binnen de globale GATT onderhandelingen of zal er binnen Europa moeten worden gecorrigeerd, of beide. Wij zullen druk blijven uitoefenen opdat de Commissie aan die voorwaarden beantwoordt. Wij zullen ook trachten daarvoor binnen de Europese Gemeenschap de nodige bondgenoten te vinden.

Au 1er janvier 1993, certains éléments du Marché unique ne seront pas réalisés. La Belgique a accumulé du retard au niveau de la modification de certaines directives. Les mesures nécessaires ont été prises en vue de combler ce retard et j'espère que nous aurons alors réduit le nombre de directives à modifier.

Par ailleurs, au niveau de la circulation des personnes, un important retard a également été enregistré mais il ne nous est pas imputable. Des mesures sont donc également nécessaires en la matière, et nous devons notamment tenter de convaincre les pays insulaires de nous rejoindre, comme prévu, afin d'atteindre l'objectif visé.

Edinburgh was hoofdzakelijk bedoeld om Europa te deblokken. Wij moeten in Europa een motorfunctie vervullen en er niet alleen voor zorgen dat Maastricht wordt gedeblokkeerd zodat de

Europese eenheid verder kan worden uitgebouwd. Wij moeten bij die verdere opbouw, waarin de intergouvernementele conferentie van 1996 cruciaal zal zijn, blijven werken aan het opvullen van het democratisch deficit. Wij moeten blijven werken opdat Europa geen louter vrije-markteconomie zou zijn, maar, zoals het steeds in de afzonderlijke landen het geval is geweest, een sociaal gecorrigeerde markteconomie en morgen ook een steeds meer ecologisch gecorrigeerde markteconomie. Wij moeten binnen Europa onze rol verder vervullen opdat ook die dimensie verder wordt ontwikkeld.

Enfin, je voudrais dire à M. de Donnée qu'en ce qui concerne les sièges, une certaine dynamique sera maintenue. Si l'accord a d'incontestables inconvénients par rapport aux conditions de travail des parlementaires européens, la fixation définitive de la Commission et du Conseil à Bruxelles permettra au Parlement de développer une dynamique dans cette ville.

Vous m'avez interrogé au sujet de Strasbourg en tant que siège principal du Parlement européen. Je tiens à vous le préciser: je me suis battu pour que l'on ne donne pas de qualification différente aux sessions qui se tiennent à Strasbourg et à Bruxelles. Il me semble essentiel que les sessions supplémentaires qui se tiendront à Bruxelles à l'avenir puissent s'y dérouler dans les mêmes conditions qu'à Strasbourg.

M. de Donnée. — S'il y en a!

M. Dehaene, Premier ministre. — Le déficit démocratique européen sera comblé par l'organisation d'un plus grand nombre de sessions plénières.

De verdienste van Edinburgh is dat er een akkoord tot stand is gekomen, dat er een deblokkering is gekomen, ook al kunnen er natuurlijk kritische opmerkingen worden gemaakt. Het spreekt vanzelf dat wij in de eerste linie zullen moeten blijven vechten opdat Europa zou evolueren naar een grotere eenheid, in de richting van een echt federaal Europa. Het gevecht is niet definitief gewonnen in Edinburgh. Er kon wel worden vermeden dat Europa definitief zou vastlopen. De dynamiek vervat in het Verdrag van Maastricht dat zelf op een compromis is gebaseerd, werd veilig gesteld. Nu moeten wij ervoor zorgen dat die dynamiek ons brengt tot een nog grotere eenheid. Met zijn allen dragen wij hiervoor verantwoordelijkheid en het Belgische voorzitterschap in de tweede helft van 1993 zal daar ook moeten toe bijdragen. Ik ben het eens met de heer De Croo dat wij naar een formule moeten zoeken waarbij Kamer en Senaat nauwer bij die opdracht voor ons land worden betrokken. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Daar niemand meer het woord vraagt in deze beraadslaging verklaar ik ze voor gesloten.

Plus personne ne demandant la parole dans cette discussion, je la déclare close.

Dames en heren, hoewel het al erg laat is, stel ik voor toch nog de drie interpellaties te horen die tot de Eerste minister zijn gericht.

Ik verontschuldig mij bij de personeelsleden voor de bijzondere inspanning die zij hiervoor op het middaguur moeten opbrengen.

Mevrouw Maes. — Mijnheer de Voorzitter, om de werkzaamheden van de Senaat niet te belasten, zal ik niet aandringen om op de tribune te komen, maar ik wens wel te vermelden dat ik mij aansluit bij de inhoud van die interpellaties.

De Voorzitter. — Akte wordt u daarvan gegeven, mevrouw. Ik ben ervan overtuigd dat de interpellanten zich strikt zullen houden aan de hun toegemeten tijd.

INTERPELLATION DE MME MAYENCE-GOOSSENS AU PREMIER MINISTRE SUR «L'ATTITUDE DU GOUVERNEMENT BELGE FACE AUX ATROCITES PERPETREES RECENTMENT EN BOSNIE»

INTERPELLATION DE M. PECRIAUX AU PREMIER MINISTRE SUR «LES ACTES DE VIOLENCE DANS LES CAMPS DE L'EX-YOUGOSLAVIE»

INTERPELLATION DE M. BENKER AU PREMIER MINISTRE SUR «L'AIDE AUX VICTIMES DES VIOLS SYSTEMATIQUES EN EX-YOUGOSLAVIE»

INTERPELLATIE VAN MEVROUW MAYENCE-GOOSSENS TOT DE EERSTE MINISTER OVER «DE HOUDING VAN DE BELGISCHE REGERING TEN AANZIEN VAN RECENTE GRUWELDADEN IN BOSNIE»

INTERPELLATIE VAN DE HEER PECRIAUX TOT DE EERSTE MINISTER OVER «DE GEWELDDADEN IN DE KAMPEN VAN HET VOORMALIGE JOEGOSLAVIE»

INTERPELLATIE VAN DE HEER BENKER TOT DE EERSTE MINISTER OVER «DE STEUN AAN DE SLACHTOFFERS VAN DE SYSTEMATISCHE VERKRACHTINGEN IN HET VOORMALIGE JOEGOSLAVIE»

M. le Président. — L'ordre du jour appelle les interpellations de Mme Mayence, de M. Péciaux et de M. Benker au Premier ministre sur l'attitude du Gouvernement belge face aux actes de violence perpétrés en ex-Yougoslavie.

La parole est au premier interpellateur.

Mme Mayence-Goossens. — Monsieur le Président, ce qui arrive en Bosnie-Herzégovine aux femmes croates et musulmanes est sans précédent dans l'histoire des crimes de guerre. Les femmes sont violées par les soldats serbes, de façon systématique et organisée, comme s'il s'agissait d'un crime planifié pour détruire une population musulmane ainsi que l'intégrité religieuse, culturelle et traditionnelle d'une société.

M. Mouton, vice-président,
prend la présidence de l'assemblée

Comme le rapporte Mme Drakulic dans le *New York Times* — ces propos ont également été repris dans le *Herald Tribune* et dans *La Libre Belgique* —, le nombre de personnes concernées est terrifiant. En octobre, le ministère de l'Intérieur de Bosnie-Herzégovine avait dénombré cinquante mille femmes et fillettes violées. Depuis lors, plus de treize mille s'y sont ajoutées.

Dans le monde civilisé, un viol est considéré comme un crime. Le viol en masse est un génocide.

Des journalistes, féminins pour la plupart, ont interviewé des femmes dans les camps de réfugiés en Croatie et ont pu rapporter ce que je lis, avec une très grande émotion.

«ZN., 40 ans, rapporte: Dès que les Tchetniks sont entrés dans notre ville, ils ont sélectionné des femmes, enfants et personnes âgées. Les hommes furent déportés dans des camps de concentration. Des centaines d'entre nous furent conduites dans une école organisée en camp.

Là, les partisans de Milan Martić, un dirigeant serbe, entrèrent armés de fusils et choisirent les plus jeunes femmes et filles et dirent aux Serbes d'en faire ce qu'ils voulaient.

Il y eut un grand silence. Ensuite, les Tchetniks crasseux, puants et fous se jetèrent sur ces femmes comme des bêtes sauvages, arrachant leurs vêtements, les traînant par les cheveux, coupant et tailladant leur poitrine de leurs couteaux. Certaines de ces femmes, en habit musulman traditionnel, furent éventrées. Certaines qui criaient furent immédiatement tuées. Ce spectacle de torture fut exécuté jour après jour devant des centaines de prisonniers.

Après des beuveries, les Tchetniks recherchaient des fillettes de 12, 13 ans, les arrachant aux jupes de leur mère pour les violer publiquement.

Une mère demandant d'allaiter son bébé vit son enfant décapité et la tête sanglante lui fut présentée.»

Je m'arrête là car je suis pétrifiée d'horreur. Ces récits confiés par des femmes affolées sont connus actuellement. Les journaux du monde entier les ont publiés. Ce que je vous ai cité a été repris notamment dans le *Herald Tribune* du 12 décembre et *La Libre Belgique* de ce samedi 19 en fit encore une nouvelle description.

Profondément écœurées et attristées, Nelly Maes et moi-même vous avons adressé un cri d'alarme à Edimbourg où toutes les autorités européennes étaient rassemblées.

En lisant les conclusions que vous nous avez fait parvenir de la présidence du Conseil européen de ces 11 et 12 décembre 1992, je suis consternée par l'indifférence et peut-être surtout par l'impuissance européennes. L'inefficacité de la résolution numéro 743 de l'ONU de février 1992 et le non-respect par les autorités locales sont seulement constatées. Tant le plan Vance que la Conférence de Londres sont affligeants par leur inefficacité. Pendant que se tiennent ces réunions feutrées, les crimes les plus horribles se commettent. Face à la brutalité et à l'horreur, la diplomatie n'a plus d'effet.

Dans un journal de ce matin, le chef de la diplomatie polonaise qui accordait une interview après son passage à Bruxelles expliquait que les dangers de prolongement de la crise et la passivité de beaucoup de pays au sujet de la Yougoslavie sont extrêmement menaçants. « Selon moi », dit-il, « cette crise est une catastrophe européenne, une défaite qui nie l'unité européenne. Il fallait agir il y a deux, trois ou quatre ans, car ces conflits se préparaient de longue date. On savait que la Bosnie-Herzégovine éclaterait lorsque les combats avaient lieu en Croatie. On n'a rien fait pourtant. C'est l'échec total de la diplomatie. » Ce ministre des Affaires étrangères sait, je crois, de quoi il parle.

Je suis assez consternée de constater ce jugement porté sur cette Europe que nous tentons tous de défendre et de réaliser.

La lâcheté devant la barbarie peut engendrer la contagion dans les Balkans et constitue une menace grave pour la paix et la stabilité dans la région. Ce sont les termes de la déclaration du sommet européen, annexe D.1.

Le constat est sans ambiguïté, mais rien ne change sur le terrain. Vous proposez de durcir l'action et d'appliquer les sanctions politiques et économiques; en fait, il ne manquerait plus que cela. Qu'a attendu l'Europe pour le faire depuis que la résolution a été prise? J'ai entendu le ministre des Affaires étrangères dire en commission que rien de plus ne devait être fait mais qu'il fallait appliquer les résolutions tant sur le plan diplomatique que sur le plan économique.

Je crois que Mme Maes, avec toute la passion et la conviction qui la caractérisent, a démontré tout à l'heure que cet embargo économique n'existait pas.

Vous disposez donc de résolutions votées qui demeurent cependant lettre morte. Des observateurs sont, par ailleurs, envoyés afin de vérifier la légalité des élections. J'avoue avoir souri en entendant le récit de Mme Lizin...

Vous rendez également hommage à la Forpronu ainsi qu'au pont aérien chargé d'acheminer l'aide humanitaire. Au cours du débat télévisé qui s'est déroulé à la RTBF dimanche, le représentant de Médecins sans frontières a clairement déclaré que l'aide humanitaire n'arrive pas à destination. Une intervention s'impose donc.

*M. Seeuws, vice-président,
reprend la présidence de l'assemblée*

Toujours selon les conclusions que vous nous avez adressées et que j'ai lues attentivement, le Conseil européen réitère son appui à la résolution 787 du Conseil de sécurité des Nations unies qui prévoit l'adoption de mesures, y compris militaires, nécessaires pour que l'aide humanitaire parvienne à destination en toute sécurité. Sont-ce des mots ou des décisions, monsieur le Premier ministre? Comme disait Hamlet: « Words, words, words... ».

Vous avez vraisemblablement reçu, outre le nôtre, de nombreux télégrammes car, dans cette petite déclaration d'une demi-page, vous avez pensé aux femmes musulmanes de l'ex-Yougoslavie. Je vous en sais gré. Vous prévoyez la fermeture des camps. Qui s'en chargera? Vous mentionnez, par ailleurs, que la Communauté et ses États membres étudieront, dans un esprit constructif, les autres moyens de venir en aide aux victimes. Quels seront ces moyens? Je sais que vous êtes un homme pragmatique. Dès lors, lorsque vous écrivez une telle déclaration, j'imagine que vous pensez à la concrétisation de vos propos.

J'ai, en outre, appris que Mme Anne Warburton sera chargée d'enquêter dans cette région. J'ignore qui est cette personne. Quoi qu'il en soit, je lui souhaite bonne chance.

J'ose espérer que ce catalogue de bonnes intentions sera suivi de mesures efficaces et immédiates et que le calvaire de ces femmes musulmanes cessera enfin après plusieurs mois de silence. *(Applaudissements.)*

M. le Président. — La parole est à M. Dehaene, Premier ministre.

M. Dehaene, Premier ministre. — Monsieur le Président, je tiens à présenter mes excuses à Mme Mayence. En effet, en raison d'un coup de fil urgent, j'ai dû m'absenter quelques instants durant son interpellation.

Devant rappeler mon interlocuteur dans les plus brefs délais, puis-je vous demander de m'accorder cinq minutes à cet effet?

M. le Président. — Pour faire droit à votre demande, monsieur le Premier ministre, la séance est suspendue.

De vergadering is geschorst.

— La séance est suspendue à 13 h 20 m.

De vergadering wordt geschorst om 13 h 20 m.

Elle est reprise à 13 h 35 m.

Ze wordt hervat om 13 h 35 m.

M. le Président. — La séance est reprise.

De vergadering is hervat.

La parole est à M. Pécriaux, deuxième interpellateur.

M. Pécriaux. — Monsieur le Président, après ma collègue, je voudrais à mon tour vous faire part de certaines réflexions au sujet des actes de violence commis dans les camps de l'ex-Yougoslavie.

Nous savons tous que la situation sociale et politique qui prévaut dans l'ex-Yougoslavie est de plus en plus dramatique. Chaque heure nous assène avec brutalité son lot de violences et d'exactions à l'égard de populations civiles d'origines différentes.

Nous ne sommes pas sans mesurer la complexité des conflits qui se déroulent à quelques heures de Bruxelles, complexité liée à la situation géographique, aux implications historiques entre les religions et les ethnies, et également aux développements économiques disparates. Voilà quelques paramètres qui font que l'appréhension de la situation ne saurait être réduite à un manichéisme en vertu duquel l'observateur identifierait les bons des mauvais.

La communauté internationale s'élève à juste titre et les Nations unies n'ont pas manqué de dépêcher un contingent de Casques bleus. Nos concitoyens me semblent déterminés à apporter leur aide aux peuples de l'ex-Yougoslavie. La récente opération organisée par l'ONE, « Enfants dans la guerre », l'a montré à suffisance. Mais cette détermination, aussi forte qu'elle soit, sera inéluctablement découragée par l'impuissance manifeste des forces internationales devant les crimes qui se multiplient.

Au début du mois de décembre, lors de sa trente-huitième session ordinaire, j'ai proposé à l'adoption de l'Assemblée de l'Union de l'Europe occidentale une résolution condamnant les actes de violence dans les camps, les crimes contre l'humanité et les crimes de guerre en ex-Yougoslavie. Cette résolution décrit la situation que vient d'évoquer ma collègue et rappelle que des milliers de femmes et d'enfants sont victimes des violences les plus brutales; elles sont physiquement et moralement humiliées et forcées d'avoir des enfants des Tchetniks. Les récits des femmes qui ont été violées prouvent qu'elles subissent des sévices sexuels inimaginables. Elles sont forcées d'assister aux actes de violence commis à l'égard de leurs proches. Les conséquences psychologiques de tels actes sont à peine imaginables. Ces femmes ne peuvent attendre aucun soutien de la part de leurs compatriotes, qui estiment que les femmes violées sont déshonorées. Les responsables des viols souhaitent réduire la population musulmane, ce qui équivaut à une opération de « purification ethnique ». Les femmes

et les jeunes filles sont détenues dans des « camps de viol », où elles sont, chaque jour, humiliées et torturées à plusieurs reprises, et ce par des groupes; souvent, elles sont même tuées.

Cette résolution a été suivie à l'unanimité. J'avais notamment proposé que l'on demande aux organisations internationales, par exemple la Croix-Rouge et le Haut Comité pour les réfugiés des Nations unies, d'accroître leur aide aux femmes concernées en Bosnie-Herzégovine, d'y établir de véritables zones de protection et de renforcer l'aide médicale et psychologique pour les victimes des tortures.

Par ailleurs, si je me réfère à l'article 6 du statut du Tribunal militaire international, annexé à l'Accord de Londres du 8 août 1945, je lis qu'il dispose que: « Les crimes contre l'Humanité: c'est-à-dire l'assassinat, l'extermination, la réduction en esclavage, la déportation et tout autre acte inhumain commis contre toute population civile, avant ou pendant la guerre, ou bien les persécutions pour des motifs politiques, raciaux ou religieux, lorsque ces actes ou persécutions, qu'ils aient constitué ou non une violation du droit interne du pays où ils ont été perpétrés, ont été commis à la suite de tout crime rentrant dans la compétence du tribunal, ou en liaison avec ce crime.

Les crimes de guerre: c'est-à-dire les violations des lois et coutumes de la guerre. Ces violations comprennent, sans y être limitées, l'assassinat, les mauvais traitements et la déportation, pour des travaux forcés ou pour tout autre but, des populations civiles dans les territoires occupés, l'assassinat ou les mauvais traitements des prisonniers de guerre ou des personnes en mer, l'exécution des otages, le pillage des biens publics ou privés, la destruction sans motif des villes et des villages ou la dévastation que ne justifient pas les exigences militaires. »

Nous avons les preuves que des milliers de femmes et d'enfants sont victimes des violences les plus brutales; comme je viens de le rappeler, ils sont physiquement et moralement humiliés. L'opinion publique est-elle au courant de tout ce qui se passe si près de notre pays?

L'association « Médecins sans frontières » vient de présenter, à Paris, ce mardi 8 décembre 1992, un rapport réalisé à partir de témoignages, dont il ressort que les exactions commises relèvent des crimes contre l'Humanité. Mais comment réagiront les pays soucieux de paix?

Nous savons que les difficultés invoquées sont réelles. Trente mille Casques bleus sont déjà présents sur le terrain. En envoyer davantage risquerait de précipiter les Nations unies dans un engrenage que nul ne saurait maîtriser.

Nous savons que les bombardements, en raison des délimitations territoriales et de la présence des populations civiles, seraient trop meurtriers et aucunement efficaces. La solution militaire serait donc à écarter.

Notre Gouvernement peut-il se contenter de ce qui a été mis en place? Ne faut-il pas exercer des pressions plus grandes sur tous les gouvernements en présence pour éviter des dérives totalitaires et xénophobes? Ne faut-il pas examiner l'inclusion du viol, en tant que crime de guerre, dans les conventions du droit international? Ne faut-il pas prévoir des moyens budgétaires importants pour aider les femmes et les jeunes filles violées et torturées?

Ce sont là quelques suggestions qu'il est évidemment facile d'émettre du haut de cette tribune, car nous connaissons les difficultés qui se posent pour concrétiser l'aide sur le terrain. (Applaudissements.)

M. le Président. — La parole est à M. Benker, troisième interpellateur.

M. Benker. — Monsieur le Président, mon interpellation de ce jour touche un sujet particulièrement pénible et révoltant.

Je ne pouvais croire ce que je lisais il y a quinze jours, lorsque le journal *De Spiegel* a reproduit un article signé par deux sociologues, Cheryl Bernard et Edith Schloffer, toutes deux directrices de l'Institut de recherche scientifique en politologie et relations humaines « Ludwig — Boltzmann » à Vienne. Après avoir visité des camps de réfugiés en Croatie hébergeant principalement des

femmes et des jeunes filles de Bosnie, elles relatent comment celles-ci sont prises comme butin de guerre et comment le viol collectif est utilisé comme arme.

D'après les observateurs internationaux, environ 60 000 femmes et jeunes filles auraient été violées en Bosnie-Herzégovine. Un grand nombre d'entre elles ont été utilisées sciemment comme « machines à reproduire ». C'est la première fois, dans l'histoire des Nations unies, que la Commission des droits de l'homme a condamné la violence sexuelle comme crime de guerre.

Des témoignages précis — recueillis par des enquêteurs dignes de foi — révélant les nom, prénom et âge des personnes interviewées ainsi que le lieu de l'interview, prouvent, contrairement à ce qu'affirme une certaine presse serbe, que les viols ont été utilisés comme arme contre des femmes et des jeunes filles sans défense.

Dans le camp de Trnopolje, des soldats serbes ont repéré les jeunes filles — des enfants de 12, 13, 14 ans — pour les violer. La nuit, on les entendait pleurer, gémir et crier dans les baraques du camp. Le lendemain, on ramenait ces jeunes filles qui ne pouvaient plus se tenir debout, ni marcher, ni parler. Un certain nombre d'entre elles ont été assassinées après avoir été livrées aux soldats qui ont abusé d'elles avec une brutalité indescriptible.

Les jeunes filles survivantes garderont toute leur vie des séquelles physiques et surtout psychiques. Elles sont tellement traumatisées que, souvent, plusieurs mois après les faits, elles sont toujours incapables de raconter ce qu'elles ont vécu. Je suis incapable de relater les faits tant ils sont épouvantables et révoltants.

Ce phénomène de viol organisé et collectif soulève beaucoup de questions auxquelles il nous sera presque impossible de répondre.

S'agit-il, comme certains le pensent, de la nature même de l'homme d'agir de cette façon ou est-ce dans la nature d'hommes armés? Quand des hommes sont armés, c'est le monde à l'envers et l'image, pleine d'espoir, que nous nous faisons de la civilisation, tourne brusquement au cauchemar: la vue de petits enfants n'éveille plus l'instinct de protection, mais bien l'idée d'écraser leur tête contre un mur; un vieillard trébuchant dans sa fuite ne reçoit plus d'aide, mais bien une balle dans la tête.

Nous pensions avoir laissé derrière nous les lois les plus primitives et les instincts les plus bas de l'espèce humaine en cette fin de vingtième siècle où l'on distribue des prix Nobel de la Paix. Une guerre? Dans le meilleur cas, c'est détruire les positions stratégiques de l'ennemi, de l'envahisseur, ou détruire, grâce à la haute technologie, les fusées qui nous menaceraient. La guerre du Golfe nous a détrompés à ce sujet, elle a tué plus d'enfants que de militaires.

La guerre des Balkans nous rappelle qu'il faut garder les pieds sur terre, je dirais même les pieds dans la boue. Ce qui ne devait jamais plus arriver, comme on l'avait juré au lendemain de la Seconde Guerre mondiale, se reproduit devant nos yeux, sans qu'on l'empêche. Les plus forts ignorent la grâce tandis que les plus faibles sont dépourvus d'amis ou d'alliés, surtout quand ils n'ont pas de pétrole. A tout moment peut avoir lieu un génocide ou un pogrom. Finalement, notre civilisation dite occidentale, voire chrétienne, n'est souvent qu'une très mince couche de vernis. L'humanité n'est pas capable de tirer la leçon de ses propres fautes ni de celles des autres. Trop souvent, nous sommes là à regarder comment ce vingtième siècle se termine, à regarder, décontenancés, désarçonnés, comment il se décompose et se détruit dans un pays dont, il y a quelques années encore, nous considérions les habitants comme des gens tout à fait normaux, cultivés, religieux, ayant une littérature, une poésie, une musique et un folklore qui nous émerveillaient. Et puis, en quelques mois, tout a basculé dans l'horreur la plus complète.

Il doit y avoir une autre raison à toutes ces horreurs que le fait de porter des armes. Je me souviens, dans mon enfance, avoir vu arriver des soldats américains qui ne m'ont fait aucun mal, bien au contraire; ils m'ont donné du chocolat et de la nourriture et, finalement, ont délivré la population, parfois au prix de leur vie, d'une dictature dont on sait trop bien où elle aurait pu mener l'humanité entière.

Cette forme de brutalité que sont les viols ou pire encore, j'y avais déjà été confronté lorsque j'avais vingt ans, dans les années soixante, quand, à mon arrivée au Zaïre, les élèves m'ont raconté des horreurs du même style lors de luttes tribales entre Lulua et Baluba.

Je pense que l'histoire entière de l'humanité est une longue suite d'horreurs et de boucheries de toutes sortes. Ce n'est certainement pas à l'Europe de faire la leçon au reste de l'humanité. Il doit rester un atavisme de brutalité, du droit du plus fort au fond de chaque être. Mais cette humanité a produit, au même moment, des guerres, la musique de Mozart et le *Petit Prince* de Saint-Exupéry.

Il doit donc y avoir d'autres raisons pour ces situations de violence, de meurtre et de viol. Est-ce une question d'éducation? N'essayons-nous pas d'éduquer nos enfants dans un esprit de loyauté, de justice, de tendresse et d'amour? Et nous sommes loin de réussir dans tous les cas! Mais qu'arrive-t-il si on éduque les enfants à la haine et à la vengeance? La civilisation, la culture, l'éducation, tout cela est très fragile et est à recommencer tous les jours et pour chaque génération. Rien n'est jamais assuré.

Après avoir réfléchi au pourquoi de ces viols systématiques, il est temps de se préoccuper du sort des victimes. Il est, hélas, trop vrai qu'en temps de guerre, depuis des siècles, on a toujours violé des femmes. Toutefois, cela provoque des réactions diverses. Ainsi, j'ai lu dans un récent livre d'histoire que lors de l'arrivée des troupes soviétiques à Berlin et à Vienne, des officiers qui avaient eu connaissance des viols perpétrés par leurs soldats avaient immédiatement traduit ces derniers devant un Conseil de guerre qui les avait condamnés à mort et fait exécuter le jour même.

Dans cette guerre en ex-Yougoslavie, il en va tout autrement. Pensons au cas des femmes violées jour après jour afin de les rendre enceintes, afin de les dégrader, de les humilier, de les exterminer. Pendant des mois, une équipe de psychologues et de médecins psychiatres de l'hôpital Nova Bolnica à Zagreb les a attendues pour les prendre en charge et les soigner, car ces femmes devaient et doivent encore être soignées. Et peu importe le choix qu'elles font ou qu'elles feront — avorter ou garder l'enfant —, leur psychisme sera gravement atteint, avec des conséquences indélébiles à tout jamais. L'équipe médicale a attendu en vain dans cet hôpital jusqu'à ce que la nouvelle arrive: dans ce cas-ci, les Serbes ne libéreront pas les femmes enceintes avant l'accouchement, et ils garderont les enfants.

Ces informations invraisemblables sont-elles exactes? Rupert Neudeck, responsable de l'ONG allemande «Cap Anamour» qui a recueilli, il y a quelques années, des milliers de réfugiés vietnamiens, les «boat people», dans les mêmes conditions d'ailleurs — des hommes égarés et jetés aux requins, des femmes violées par les pirates devant leurs enfants —, Rupert Neudeck écrivait donc: «On entend ces histoires, on n'y croit pas et puis, cas par cas, on se rend compte qu'elles étaient vraies.»

Dans ce genre de situation, on ne trouve les preuves définitives que beaucoup plus tard, quand tout est terminé, lorsque les survivants des camps sont libérés ou leurs cadavres retrouvés.

Même s'il semble qu'il n'existe pas de camps spéciaux, il est prouvé que les autorités militaires serbes ont admis les viols dans les villes et villages conquis, et cela dans des hôtels, des écoles ou des usines transformés en camps d'internement. Ces viols font partie de la tactique militaire de conquête.

Une publicité assez unique a été donnée à ces faits depuis quelques semaines. L'émotion des populations fut tellement importante que le gouvernement de Belgrade prétend depuis peu que des femmes serbes seraient violées à leur tour par des soldats musulmans, ce qui n'est pas impossible.

Deux éléments peuvent justifier la publicité donnée à ces faits, à savoir le combat contre toutes les formes de viol mené depuis plusieurs années par les organisations féminines et le courage civique de certaines femmes bosniaques musulmanes, qui ont parlé immédiatement, et non après des années de honte, comme c'est souvent le cas.

Les chiffres ne disent pas tout. Officiellement, 60 000 femmes et jeunes filles ont été violées, dont 30 000 seraient enceintes. Même si ce ne sont que des estimations, il est significatif qu'il ait fallu attendre la promulgation de statistiques pour éveiller l'opinion publique internationale.

Il y a quelques années, des révélations semblables, décrivant les mêmes horreurs, nous parvenaient du Chili et d'Argentine.

Au Danemark, un hôpital a ouvert une section psychiatrique pour soigner les prisonniers torturés, les femmes violées, des personnes gravement traumatisées réclamant des soins spéciaux.

Je ne sais s'il existe des institutions hospitalières du même type dans d'autres pays, dont le nôtre. Si ce n'est pas le cas, il faudra les créer pour que les victimes puissent réintégrer la vie normale d'une société organisée.

En Allemagne, le ministre des Affaires étrangères a ordonné, voici trois semaines, l'envoi d'une équipe médicale à Zagreb pour venir en aide aux femmes victimes de viols.

Depuis longtemps déjà, la Croix-Rouge a condamné les violences dont les femmes sont victimes en ex-Yougoslavie. Toutes les femmes touchées par cette guerre et ces violences doivent être protégées. Le Comité international de la Croix-Rouge a exigé plusieurs fois la libération des femmes internées dans les camps, mais ce but ne peut être atteint que si les pays européens sont prêts à accueillir les femmes et les jeunes filles victimes de violences sexuelles. Cet appel a été adressé à tous les pays européens, dont le nôtre, et c'est la raison pour laquelle je m'adresse à vous, monsieur le Premier ministre.

Le Conseil international des femmes s'est également adressé à vous, à plusieurs ministres belges et aux présidents des partis politiques, afin qu'ils interviennent sur cet aspect particulièrement grave de la guerre en ex-Yougoslavie que sont les mauvais traitements et les viols systématiques des femmes et jeunes filles en Bosnie-Herzégovine.

Entre-temps, le Conseil européen, réuni à Edimbourg, a fait un certain nombre de déclarations, entre autres sur les traitements que subissent les femmes musulmanes dans l'ex-Yougoslavie.

Toutes ces promesses, ces intentions, ne sont malheureusement pas concrétisées. Je me permets, dès lors, monsieur le Premier ministre, de vous poser plusieurs questions. Le Gouvernement belge envisage-t-il de venir en aide aux victimes? Cherche-t-il des solutions d'accueil pour les victimes de ces viols et autres mauvais traitements? D'autres moyens permettant d'aider ces personnes sont-ils envisagés? Le Gouvernement désire-t-il soutenir concrètement les actions entreprises par des organisations telles que le Conseil international des femmes ou autres organisations non gouvernementales? Le Gouvernement a-t-il l'intention de soutenir, y compris sur le plan financier, la création d'un tribunal international pour juger et condamner ces actes criminels? Le Gouvernement veut-il reconnaître le droit d'asile aux femmes victimes de viols et défendre cette thèse au niveau européen?

Je vous remercie à l'avance, monsieur le Premier ministre, des réponses que vous voudrez bien apporter à ces différentes questions. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Buelens.

De heer Buelens. — Mijnheer de Voorzitter, op 11 juni 1992 werd een voorstel van resolutie betreffende een selectief militair ingrijpen in Joegoslavië zodanig afgezwakt dat buiten het palaveren met mensen die er zich niets van aantrekken — de oud-communistische of neo-communistische agressors uit Servië — en wat zwakke aanbevelingen voor de UNO, van het oorspronkelijke initiatief niets meer overbleef.

De indiener, collega Van Rompaey, zoals vele van onze mensen geschokt en oprecht bewogen door de dagelijkse ellendebeelden, die dan, nog gelukkig voor de kijker, maar een schemerige afbeelding zijn van de rauwe realiteit, wou een einde maken aan die terreur. Hij en zovele anderen begrepen dat met onmenselijke praten valt en dat moest worden ingegrepen.

Hoewel dit reeds werd aangebracht door mevrouw Mayence, en niet uit sensatiezoekerij, maar om eenieder te doen beseffen wat onder de zoveel gebruikte term «etnische zuiveringen» wordt verstaan, citeer ik hier de aanhef van een «Vrije Tribune» in *De Standaard*, geschreven door de fractieleider van het Vlaams Blok in de Kamer, de heer Annemans: «Servische strijders snijden een zwangere vrouw de buik open, halen het ongeboren kind eruit en vervangen het door een levende kat. Een Servische militair komt met een geweer in de hand het huis van zijn burens binnen, schiet de vader dood en verkracht de moeder onder de ogen van de geterroriseerde kinderen. Een Kroatische vrouw wordt gedu-

rende enkele weken gevangen gehouden door een bende ongeregelde Servische soldaten. Ze wordt herhaaldelijk verkracht. Als ze zwanger is wordt ze terug naar huis gestuurd. Mensen worden met bijlen middendoor gehakt als afschrikwekkend voorbeeld.»

Dat gebeurde met Slovenen en Kroaten, dat gebeurt nu in Bosnië, en het zal blijven gebeuren overal waar die ex- of neo-communisten huishouden, ik bedoel waar zij «etnisch zuiveren»!

En dan hoort men in de commissie dat het geweld niet van een kant komt, en dat achter dat alles maar één grote fout zit: «ziekelyk nationalisme.» Inderdaad, het is een door communisten verpest staatsnationalisme dat een rechtmatig volksnationalisme onderdrukt. Als wapens opnemen om lijf en leden, gezin, kortom het gewoon voortbestaan van uw volk te verdedigen ziekelijk is, dan hoop ik dat in die omstandigheden die virus epidemisch in mijn volk toeslaat! Zij het ten andere Kroaten, Slovenen of Bosniërs die aanvallen, gebieden veroveren en etnisch zuiveren?

Men krijgt de indruk dat bepaalde machten spelen om vroegere vrienden de hand boven het hoofd te houden, tot ze hun veroverings- en zuiveringsdrang hebben bevredigd. De heimelijke machtsstrijd tussen Duitsland en Frankrijk om het Europees leiderschap in de zo geroemde Unie is in dit conflict niet te onderschatten.

Een ander opvallend fenomeen, hier bij ons, is het totaal ontbreken van enig openlijk protest vanwege de grote wereldverbeteraars van «Hand in Hand», Vaka, Charta 91 en andere continu-vrederoepers.

Mevrouw Maes. — Dat is onjuist.

De heer Buelens. — Dat moet u mij niet komen vertellen, mevrouw Maes.

Mevrouw Maes. — U bent een hypocriet, mijnheer Buelens! Het is rassenhaat die dit alles teweegbrengt. Het gaat hier om moslims en etnische zuiveringen.

De heer Buelens. — Uw vriendje, de heer Kuijpers, was één van hen die de oproep afzwakten.

De Voorzitter. — Mijnheer Buelens, mag ik vragen niet af te wijken van uw tekst?

De heer Buelens. — Ik zal bij mijn tekst blijven, mijnheer de Voorzitter, maar ik wil niet onderbroken worden door die mevrouw.

U moet zwijgen, mevrouw Maes, en eerst met uw partij overeenkomen wat u nu eigenlijk gaat doen.

Het Vlaams Blok dringt aan op een selectief militair ingrijpen in ex-Joegoslavië, wel beseffend dat het hier niet om een Amerikaanse show-interventie gaat zoals we tot nu toe voorgeschoteld kregen. Ik wens echter daarom niet denigrerend te doen over eenheden die wel in gevaarlijke gebieden werden en worden ingezet.

Analoog aan het selectief ingrijpen tijdens de Golfoorlog — en wij weten van mevrouw Maes hoe dat nu kan — moeten militaire doelwitten, zoals hoofdkwartieren, vliegvelden, munitiedepots en aanvoerroutes door precisiebombardementen worden vernietigd. De oorlogsmoedheid van de Servische troepen waarop in de commissie in juni al werd gerekend, zal daardoor effectiever in de hand worden gewerkt dan door het zoveelste langs alle zijden lekkende embargo of niet-nageleefde verdragsregels.

Anders dan sommige laatbloeiërs, hebben wij reeds gepleit voor dit ingrijpen vanaf het begin van de Servische agressie, na de aanval op Slovenië. In de *Gazet van Antwerpen* van vandaag legde Leo Custers de vinger op de wonde. Ik citeer: «De EG, de NAVO, de WEU en de CVSE kunnen bijgevolg een antwoord op de netelige vraag wat er moet gebeuren om de Serviërs tot rede en tot een beschaafd gedrag te dwingen niet langer meer uit de weg gaan. Alle diplomatieke en politieke middelen zijn immers reeds sedert lang uitgeput.»

Nadat Europa zich op die manier sterk en eendrachtig getoond heeft, zullen wat collega Annemans een communistisch dwergstaartje noemt en andere dergelijke Staten wel twee keer nadenken vooraleer zich in een veroveringsoorlog te storten.

Eens de rust hersteld, kan men gaan denken aan overleg en kan worden gediscussieerd over een verdeling langs volkse lijnen. Met de wapens in aanslag is dit onmogelijk.

Mevrouw Maes. — U is dus voor de etnische zuivering.

De heer Buelens. — Het Vlaams Blok staat niet alleen met deze mening. In Duitsland kwam een overtuigend en overtuigend CDU-parlementslid er voor op en in Edinburgh deed Premier Lubbers een gelijkaardig voorstel. Hij werd weliswaar onmiddellijk — enkel specialisten kunnen de reden hiervan achterhalen — teruggefloten, maar de idee leeft in Europa en moet dringend en krachtig worden ondersteund. Dat vragen wij met aandrang. Wars van alle in dit geval dwaze en onverantwoorde pacifistische kreten wil ik besluiten met wat professor Van Meerhaeghe in de reeds geciteerde *Standaard* in verband met die herindeling na een te hopen pacificatie schreef. Ik citeer: «Ik ben er mij van bewust dat de herindeling veel leed zal veroorzaken maar het is het enige middel om een einde te maken aan de burgeroorlog, die nog veel meer leed teweegbrengt.» (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Hugo Van Rompaey.

De heer H. Van Rompaey. — Mijnheer de Voorzitter, uit respect voor het personeel kort ik de tekst die ik voor deze uiteenzetting heb voorbereid drastisch in.

De dodenspiraal, de gruweldaden, die treffend worden beschreven en aangeklaagd door de drie voorgaande sprekers, de hongersnood en de Servische agressie blijven aanzwellen in ex-Joegoslavië. De internationale reacties, vooral verbaal gespiegeld, hebben hierop alsnog geen vat.

Premier Lubbers roept verontwaardigd uit: «Het schandaal duurt voort.» De Voorzitter van de WEU, Willem Van Eehlen, zegt: «De geloofwaardigheid van de Westerse inspanningen om het conflict in Bosnië te bezweren is nul.» De president van de parlementaire assemblee van de Raad van Europa, de Spanjaard Martinez, schrijft een brief aan alle ministers van Buitenlandse Zaken van de 27 lidstaten met een dringende oproep om op te treden tegen al deze gruweldaden en om het overleg te starten.

Ten overstaan van het Joegoslavische drama wenst de CVP-fractie hulde te brengen aan het werk van onze blauwhelmen die in moeilijke omstandigheden moedig, beheerst en deskundig omgaan met gevaar en miserie.

De CVP-fractie is het ermee eens dat hulp moet worden geboden bij vredesmissies, maar dringt er tegelijkertijd sterk op aan dat bij een militaire inzet aangepaste verweermiddelen ter beschikking worden gesteld.

De CVP-fractie vraagt dat slechts in het uiterste geval wordt overgegaan tot een echter *peace making*-operatie, nadat alle kortdurende diplomatieke en economische acties hebben gefaald. Militair optreden is enkel toegestaan in het kader van VN-afspraken.

België moet in de internationale organisaties pleiten om onverwijd UNO-waarnemers naar Kosovo, Vojvodina en Macedonië te zenden. Door de verdienstelijke inzet in de Balkan en elders heeft België spreekrecht in de internationale politiek. Ook alle andere partners moeten nu daadwerkelijk hun deel van de verantwoordelijkheid op zich nemen.

Indien de presidentsverkiezingen in Klein-Joegoslavië geen snelle politieke verzoening brengen, moet de isolatie van Servië en van Montenegro — niet van Kosovo en Vojvodina — in de praktijk worden toegepast.

De landen die deze internationale verplichting ontduiken, moeten diplomatiek hard worden aangepakt.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Ulbrugh.

De heer Ulbrugh. — Mijnheer de Voorzitter, ik wil aansluiten bij wat sommige sprekers en vooral de heer Hugo Van Rompaey reeds hebben gezegd. In Joegoslavië, het huidige Servië-Montenegro, worden wij inderdaad geconfronteerd met nooit geziene misdaden tegen de mensheid: moord, marteling, verkrachting, etnische zuivering. Wij vinden het dan ook belangrijk

dat het regime van Milosevic wordt geïsoleerd. Hij is wederrechtelijk aan de macht gekomen, vervalst de verkiezingen en gebruikt alle mogelijke middelen om zijn etnische zuiveringen uit te voeren. Hij beriep zich op het Marxisme, dat nochtans de etnische eigenheid van de volkeren erkende. Hij doet dit duidelijk niet en daarom is het belangrijk dat hij wordt ontmaskerd. Nu speelt hij de nationalistische kaart. Hij dreigt met een derde wereldoorlog en houdt also ons gegijzeld. Daarom ook moet België inspanningen doen om er voor te zorgen dat de Verenigde Naties unaniem beslissen over een sluitend embargo en deze ook effectief toepassen. Er moet vooral op Griekenland druk worden uitgeoefend om het embargo toe te passen en op Rusland om effectief achter een eventuele beslissing van de Verenigde Naties te staan.

Uit Bosnië werden 1 miljoen mensen verdreven, in Kosovo wachten 2 miljoen mensen tot hetzelfde scenario zich daar mis schien herhaalt en misschien gebeurt het ook in Macedonië. Dit kunnen wij niet blijven aanzien. Persoonlijk denk ik dat, indien alle diplomatieke middelen zijn uitgeput, het belangrijk is de konvooien met humanitaire hulp militair te begeleiden. Ik breng dan ook hulde aan alle blauwhelmen die in zeer moeilijke omstandigheden hun best doen. Wanneer alle andere mogelijkheden, zoals een sluitend embargo, zijn overwogen, dan is het nodig over te gaan tot *peace making*-operatie, want anders is er geen mogelijkheid meer om die miljoenen mensen te beschermen. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de Eerste minister.

De heer Dehaene, Eerste minister. — Mijnheer de Voorzitter, allereerst verklaar ik dat ik de verontwaardiging die hier tot uiting is gekomen over wat er in Joegoslavië gebeurt en over de berichten en beelden die ons bereiken, volkomen deel. De woorden om dit te veroordelen kunnen niet sterk genoeg zijn. Ik hoop dan ook dat wij tot een sterke veroordeling kunnen komen — ik vreesde een ogenblik dat wij zouden ontsporen — zonder andere elementen dan de gewone menswaardigheid erin te betrekken.

Ik zeg ook zeer duidelijk dat ik niet altijd of zelfs helemaal niet fier ben over wat wij met Europa ter zake realiseren. Toen ik mij daarstraks positief uitliet over de resultaten van de top in Edinburgh, dan rekende ik daarbij zeker niet het gebrek aan efficiëntie waarmee wij met Europa het probleem van Joegoslavië aanpakken. Om werkelijk efficiënt te kunnen optreden moeten wij echter beschikken over een politieke eenheid en een politiek gezag dat namens geheel Europa optreedt in de plaats van een *de facto* intergouvernementele en dus eigenlijk unanieme aanpak die wij nu kennen. Nochtans heeft de Belgische Regering niet geaarzeld om haar verantwoordelijkheid in verband met de situatie in Joegoslavië op te nemen en op het terrein met blauwhelmen aanwezig te zijn. Waar wij kunnen, dragen wij het onze ertoe bij om hulp te bieden en aan *peace keeping* te doen.

Het moet ook duidelijk zijn dat België die problematiek niet alleen kan oplossen, maar wel zijn bijdrage moet leveren, zowel door onze aanwezigheid ter plaatse als door de opvang van vluchtelingen in België.

Wij moeten vermijden vergelijkingen te maken met Somalië. Ook in Somalië vervullen wij onze plicht. Wij hebben immers niet gewacht op een globale operatie om onze bereidheid te tonen en militairen ter beschikking te stellen om er opnieuw bevoorrading mogelijk te maken.

Wij moeten in de toekomst deze politiek voortzetten. Dit moet echter in internationaal verband gebeuren, maar wij moeten blijven ageren voor een effectiever optreden.

Ik ben het eens met minister Claes wanneer hij zegt dat wij effectief moeten beginnen met de beslissingen die wij hebben genomen uit te voeren. Het moet gedaan zijn dat de blokkering lekt als een zeef. De blokkade van het luchtruim moet efficiënt zijn en daarvoor moeten de nodige middelen worden ingezet. Bovendien moet er duidelijk worden gesteld, al is het achteraf dat bepaalde zaken niet kunnen.

Les atrocités perpétrées en Bosnie doivent être clairement condamnées. Dans cet esprit, la proposition faite à la Conférence de Genève de créer un tribunal international est une heureuse initiative; nous la soutenons totalement.

Par ailleurs, comme certains intervenants l'ont suggéré, nous devons également être prêts à aider et à accueillir les victimes des violences. Mais avant tout, nous devons œuvrer pour que celles-ci cessent sur le terrain. Dès lors, le Gouvernement doit intervenir auprès des organisations internationales dans lesquelles il est représenté actuellement, comme le Conseil de sécurité des Nations unies, le Conseil des ministres européen ou la Conférence de Genève — et les suggestions faites au sein de cette assemblée l'y encouragent — afin qu'elles poursuivent, de manière plus efficace encore, leurs actions en la matière. En effet, il en va non seulement de leur crédibilité, mais aussi de la nôtre.

Wij zijn verontwaardigd over hetgeen daar gebeurt, maar ook gefrustreerd omdat de bestrijding niet efficiënter is. Wij moeten evenwel verder blijven werken om een einde te maken aan het geweld en blijven ijveren voor de toepassing van de resoluties. Wij moeten onze stem laten horen en de gebeurtenissen veroordelen en, samen met andere landen, bereid zijn effectieve middelen in te zetten om aan deze situatie een einde te maken. Wij zullen onze rol blijven spelen.

Op de vooravond van Kerstmis uit ik mijn bewondering voor degenen die met alle risico's van dien hetzij als militairen, hetzij als vrijwilligers, zich ter plaatse inzetten.

Zij hebben onze bewondering en onze steun nodig en verdienen die ook. Zij doen het daar in onze plaats, met alle risico's daaraan verbonden en zelfs met levensgevaar.

Ons land zou meer moeten kunnen doen tegen deze mensonwaardige, onaanvaardbare en zelfs barbaarse situatie niet zo ver van onze grenzen, terwijl we nauwelijks kunnen geloven dat iets dergelijks in Europa nog mogelijk is. (*Applaus.*)

M. le Président. — En conclusion de ces interpellations, j'ai reçu une motion. Elle émane de Mmes Herzet et Verhoeven, M. Mouton, Mmes Maximus, Van den Poel, Cahay et Nélis, M. Lozie et Mme Maes, et est ainsi rédigée:

«Après avoir entendu l'interpellation de Mme Mayence au Premier ministre sur «l'attitude du Gouvernement belge face aux atrocités perpétrées récemment en Bosnie», de M. Pécriaux relative «aux actes de violence dans les camps de l'ex-Yougoslavie» et de M. Benker sur «l'aide aux victimes des viols systématiques en ex-Yougoslavie»,

Le Sénat, à l'initiative des femmes sénateurs:

Dénonce la torture physique et morale que constitue le viol systématique des femmes de Bosnie,

Dénonce l'acharnement insupportable mené dans le cadre d'une guerre qui atteint le paroxysme de l'horreur à l'encontre de populations proches,

Déplore que les résolutions de l'ONU et les conférences internationales restent lettres mortes et inefficaces,

Insiste pour que le Gouvernement belge prenne une initiative dans le cadre des organisations internationales, par exemple la Croix-Rouge et le Haut Comité pour les réfugiés des Nations unies, et plus particulièrement dans le cadre de la Communauté européenne, pour que des actions concrètes et efficaces soient entreprises en vue de mettre un terme à ces crimes délibérés, notamment par l'établissement de zones de protection et le renforcement de l'aide médicale et psychologique.»

Nous procéderons ultérieurement au vote sur cette motion.

Wij stemmen later over deze motie.

L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

Wij zetten onze werkzaamheden voort vanmiddag om 15 uur 30.

Nous poursuivrons nos travaux cet après-midi à 15 heures 30.

De vergadering is gesloten.

La séance est levée.

(De vergadering wordt gesloten om 14 h 15 m.)

(La séance est levée à 14 h 15 m.)